

รายงานการวิจัยเรื่อง

วิเคราะห์กลุ่มธนาคารชีวิต

รูปแบบของการพัฒนาชนบท

วิจัย กาญจนสุวรรณ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

คำนำ

การพัฒนาชนบทของชาวชนบท เพื่อชาวชนบท โดยชาวชนบทเป็นผู้จัดการบริหารเอง เป็นเรื่องที่พบเห็นไม่มากนัก ด้วยเหตุที่องค์กรประเภทนี้มีน้อยรายที่สามารถจัดตั้งได้สำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามองค์กรดังกล่าวสมควรได้รับการส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นองค์กรที่สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชาวชนบท ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาชนบทด้วย

กลุ่มธนาคารชีวิต วัตถุประสงค์ เปา ต.คุเต๋ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เป็นตัวอย่างของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และแก้ไขปัญหาของมวลสมาชิก เป็นความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน พระภิกษุ และครูอาจารย์ในโรงเรียนหมู่บ้าน ที่นำศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกต ศึกษา สัมภาษณ์ และสอบถาม ผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มธนาคารชีวิต เพื่อหาจุดกำเนิด การบริหารงาน พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มธนาคารชีวิต โดยใช้เวลาในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้อยู่ประมาณ 1 ปี เพื่อมุ่งหาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะใช้อธิบาย ปรากฏการณ์ของความสำเร็จ และความล้มเหลวในการทำงานของกลุ่มธนาคารชีวิต ด้วยความหวังว่า คงจะช่วยปรับปรุงการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต และคิดว่าคงจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านอื่นๆ

ความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้ คงจะมีไม่ได้ หากขาดทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้สนับสนุน ไว้ ณ ที่นี้ด้วย แต่การทำงานทุกอย่างอาจจะมีข้อผิดพลาด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว หากผู้ใดอ่านพบข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งผู้วิจัยด้วย เพื่อจะได้ปรับปรุงในการพิมพ์ครั้งต่อไป

ความคิดของหนังสือเล่มนี้ ขออุทิศแด่ชาวคุเต๋ผู้ที่เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

วิชัย กาญจนสุวรรณ
ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
20 มกราคม 2534

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
บทที่ 1 บทนำ	3
ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย	
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	
ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย	
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
รูปแบบการพัฒนาชนบทไทย	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
บทที่ 3 ผลการวิจัย	16
ข้อมูลพื้นฐานของตำบลคูเต่า	
การบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต	
วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มธนาคารชีวิต	
ผลกระทบต่อการพัฒนาชนบทไทย	
บทที่ 4 บทสรุป	50
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	
สิ่งที่ควรปรับปรุง	
ประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านอื่น	
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก แบบสอบถามและรายรับรายจ่ายของกลุ่มธนาคารชีวิต	56
ประวัติผู้วิจัย	63

บทที่ 1 บทนำ

1.ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาหมู่บ้าน โดยให้ชาวบ้าน-พระและครู (บวร...บ้าน,วัด และ โรงเรียน) ร่วมมือร่วมใจกัน เป็นวัฒนธรรมอันสำคัญของไทยเรา โดยเฉพาะสังคมชาวพุทธในชนบทภาคใต้ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากการพัฒนาทางวัตถุ ทั้งวัด-บ้าน และ โรงเรียน ต่างแยกกันอยู่ ทำให้เกิดปัญหาวิกฤติภายในหมู่บ้าน วิกฤตความสำคัญจากการเป็นศูนย์กลางของชุมชน หลายวัดไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย กลายเป็นวัดร้าง ส่วนชาวบ้านติดการพนัน มีหนี้สิน และขาดการปรับปรุงตนเอง ทำให้หมู่บ้านชนบทประสบกับความหายนะ มีปัญหาทางสังคมและ เศรษฐกิจ องค์กรรัฐบาลพยายามแก้ไข แต่มักจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะขาดความร่วมมือร่วมใจจากพลังทางสังคมของหมู่บ้าน โครงการของรัฐบาลที่กำหนดจากเบื้องบนจึงมักจะล้มเหลว

แต่มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง อยู่ห่างจากตัวเมืองหาดใหญ่ประมาณ 10 กิโลเมตร สามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ค่อนข้างดี โดยการรวมตัวของชาวบ้านพระและครู จัดตั้งกลุ่ม"ธนาคารชีวิต" เพื่อระดมทุนภายในหมู่บ้าน ใช้แก้ปัญหาของสมาชิก และใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน

กลุ่มธนาคารชีวิต วัดอู่ตะเภา ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2527 โดยมีพระอธิการทอง เตชบุญโชติ เป็นประธาน มีเป้าหมายให้สมาชิก "คิดช่วยเหลือให้กลุ่มมากกว่าที่จะคิดเอาอะไรจากกลุ่ม โดยมีเบญจศีลเป็นวินัยของกลุ่ม มุ่งสร้างอธรรม อุตอง ให้เกิดขึ้นในแถบลุ่มน้ำอู่ตะเภา ตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของรัฐบาล" วัตถุประสงค์ตั้งสัจจะเก็บเงินสะสมไว้วันละหนึ่งบาท เมื่อครบหนึ่งเดือนให้สมาชิกนำเงินมารวมไว้ที่กลุ่ม โดยกำหนดวันอาทิตย์แรกของเดือนเป็นวันนัดพบมีคณะครูจากโรงเรียนในท้องถิ่นมาช่วยทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของธนาคารชีวิต

สมาชิกมีสิทธิกู้เงิน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12% ต่อปี กู้ได้ไม่เกินครั้งละ 4,000 บาท ดอกผลที่ได้นำไปใช้ในกิจการกุศล ช่วยเหลือพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิก และ พัฒนาหมู่บ้าน ตอนนี้มีสมาชิก 350 คน มีทุนสะสมประมาณ 5 แสนบาท ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิก เช่น การทำบัญชีหมัก, การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมที่ถูกสุขลักษณะ ใช้เป็นของตนเอง และการนำดอกผลมาแจกจ่ายแก่สมาชิกเพื่อบรรเทาปัญหาอันเกิดจากน้ำท่วมเดือนธันวาคม 2531

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาหาสาเหตุที่ชาวบ้านมารวมตัวกันจัดตั้งธนาคารชีวิต
2. ศึกษาหาสาเหตุถึงปัญหาที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ อันเนื่องจากการพัฒนา เช่น ปัญหาในการปรับตัว การศึกษาของลูกหลาน การประกอบอาชีพ การรักษาความปลอดภัย การสมาคม และอื่นๆ โดยคิดถึงศักยภาพในการปรับตัว และการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน โดยเน้นถึงบทบาทของกลุ่มธนาคารชีวิต
3. กลุ่มธนาคารชีวิตช่วยแก้ปัญหาที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ได้อย่างไร ? มีการจัดองค์การบริหารงานอย่างไร ? การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พยายามศึกษาหาสาเหตุถึงปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต เพื่อเสนอแนวทางแก้ไข
4. การพัฒนาคนหรือพัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาคุณธรรม เป็นเรื่องที่ถูกถึงกันบ่อยครั้งว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนา กลุ่มธนาคารชีวิตได้ตั้งเป้าหมายเรื่องนี้ไว้อย่างเด่นชัด การศึกษาครั้งนี้พยายามวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาชนบทอันเนื่องจากการพัฒนาคุณธรรม ว่ามีผลช่วยเหลือการพัฒนา การแก้ไขปัญหาชนบทอย่างไร ? โดยการตั้งคำถามในการวิจัยว่า ทำไมกลุ่มธนาคารชีวิตจึงประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรม มีปัจจัยอะไรเกื้อหนุน?
5. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากลุ่มธนาคารชีวิต เพื่อปรับไปใช้ในหมู่บ้านอื่นๆ

3. ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

1. สมาชิกทั้งหมด 350 คน ของธนาคารชีวิต พระ และคณะครูประถมศึกษา ที่เข้าร่วมกลุ่ม เป็นประชากรที่จะศึกษา

2. ออกแบบสอบถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์
3. สัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นสมาชิก จำนวน 53 คน โดยใช้หลัก RANDOM SAMPLING กล่าวคือให้สมาชิกทั้งหมดมีโอกาสเท่ากันที่จะได้รับการคัดเลือกเพื่อสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ พระ ครู ทุกคนที่เข้าร่วมในโครงการ ตามตาราง RANDOM ในการคัดเลือกผู้ถูกสัมภาษณ์ครั้งแรก ตั้งเป้าไว้ 75 คน แต่ในการสัมภาษณ์จริงๆ ได้เพียง 53 คน หรือคิดเป็น 75% ของจำนวนที่วางไว้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะสมาชิกบางส่วนทำงานอยู่นอกพื้นที่ แม้ว่าผู้วิจัยพยายามนัดหมาย 2-3 ครั้งก็ไม่สามารถพบได้ นอกจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการประชุมและการทำงานของกลุ่มธนาคารชีวิต จำนวน 11 ครั้ง
4. รวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์โดยใช้หลักคณิตศาสตร์และหลักสถิติ มีการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อความถี่ คำมีชนิยม และความสัมพันธ์ต่างๆ ในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาปัจจัยหรือตัวแปรที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้ COMPUTER ช่วยในการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มธนาคารชีวิตประสบความสำเร็จ และปัญหาที่กลุ่มเผชิญอยู่ เพื่อที่จะปรับปรุงกลุ่มให้ทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเป็นรูปแบบที่จะนำไปใช้ในหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. รูปแบบการพัฒนาชนบทไทย

การพัฒนาชนบทเป็นเรื่องท้าทายศักยภาพและความสามารถของรัฐบาล เกือบจะทุกรัฐบาล ไม่ว่าจะประเทศนั้นจะปกครองโดยระบอบใด โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา (developing nations) ซึ่งบางครั้งเรียกว่าประเทศด้อยพัฒนา (undeveloped nations) หรือบางครั้งถูกเรียกว่ากลุ่มประเทศในโลที่สาม (The Third World) รัฐบาลประเทศเหล่านี้พยายามหารูปแบบการพัฒนาประเทศ (1) ซึ่งมีผลกระทบคือความเป็นอยู่ของคนหนุ่มมาก โดยทั่วไปก็คือชาวชนบท เพราะสภาพสังคมของประเทศเหล่านี้คือ สังคมเกษตรกรรม ที่คนส่วนมากทำการเกษตร (2)

รูปแบบของรัฐบาล กับทิศทางการพัฒนาประเทศมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นักรัฐศาสตร์บางท่านที่สนใจเรื่องการพัฒนาประเทศ พยายามศึกษาวิเคราะห์และตั้งข้อสังเกตว่า รัฐในโลที่สาม มักจะเป็นรัฐทุนนิยมพึ่งพา หรือรัฐบริวารในระบบทุนนิยม (dependent capitalist states) กล่าวคือรัฐบาลของประเทศเหล่านี้พยายามพัฒนาประเทศ โดยร่วมมือกับประเทศทุนนิยมที่พัฒนาแล้ว อุปมาประเทศพัฒนาแล้วเหมือนประเทศศูนย์กลางที่ใช้เงินทุนและเทคโนโลยีที่เหนือกว่า ควบคุมประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา (3)

นักรัฐศาสตร์บางท่านพยายามแบ่งกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกยึดแนวนโยบายตามประเทศโลที่หนึ่ง (The First World) ที่เน้นระบบทุนนิยม ให้สิทธิเสรีภาพเอกชน ประกอบการผลิต หึงหึงเงินทุนและเทคโนโลยีจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว รูปแบบการปกครองของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ อาจจะเป็นระบบประชาธิปไตยหรือระบบอำนาจนิยม (เผด็จการ) จุดสำคัญของการพัฒนาตามแนวทางนี้คือ มุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตของผลผลิตประชาชาติ (GNP) โดยไม่ค้อยสนใจกับการกระจายความเสมอภาคในสังคม (distribution) ซึ่งผิดกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

อีกกลุ่มหนึ่ง ที่มุ่งความเสมอภาค มากกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ ประเทศเหล่านี้จะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ตามแนวประเทศในกลุ่มโลกที่สอง (The Second World) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ มุ่งวางแผนจากส่วนกลางโดยรัฐ ไม่สนับสนุนการประกอบการธุรกิจของเอกชน ประเทศเหล่านี้โดยทั่วไปจะปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ระยะหลังประเทศเหล่านี้ มีปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างมาก จึงพยายามผ่อนปรนการวางแผนจากส่วนกลาง พยายามส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาร่วมในการผลิตให้มากขึ้น โดยให้สิทธิเสรีภาพมากขึ้น (4)

ผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท อันเนื่องมาจากระบบการเมืองและเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง (5) สำหรับประเทศไทยหากยึดหลักการแบ่งกลุ่มประเทศออกเป็นสองกลุ่มดังที่กล่าวมา ก็เป็นประเทศที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่หนึ่ง คือมุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าความเสมอภาคทางสังคม (6)

ข้อจำกัดทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยอันสำคัญอย่างหนึ่งที่จะเข้าใจพฤติกรรมของการพัฒนาชนบทไทยในปัจจุบัน ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร? การพัฒนาชนบทหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้ว ไม่มีแนวทฤษฎีหรือรูปแบบที่เด่นชัดว่าจะทำอย่างไรให้ได้ผลมากที่สุด เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน เพราะความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละท้องถิ่น แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทไทยพอจะแบ่งออกได้อย่างกว้าง ๆ 3 แนวทาง คือ (7)

1. การพัฒนาชนบทโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นแกนหลัก
2. การพัฒนาชนบทโดยองค์กรเอกชนเป็นหลัก
3. การพัฒนาชนบทโดยชาวชนบทเอง

ดร.พัชรพล ชันธไชย ได้สรุปแนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาชนบทออก 5 แนวทางคือ (8)

1. การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาการเกษตร
2. การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาชุมชน
3. การพัฒนาชนบทแบบบูรณาการ (Integrated Rural Development) คือ มุ่งปรับปรุงระบบบริหารระดับท้องถิ่น การวางแผนงานพหุสาขาในระดับท้องถิ่น การเลือกพื้นที่เพื่อทุ่มทุนพัฒนาในท้องถิ่นนั้น และการกระจายอำนาจสู่ระดับท้องถิ่น
4. การพัฒนาชนบทแบบเน้นปัญหาความยากจน
5. การพัฒนาชนบทตามแบบของเงินแผ่นดินใหญ่ คือมุ่งพัฒนาเกษตรกรรมเท่ากับด้าน

อุตสาหกรรม การสร้างสถาบันชนบท และการมีระบบการทำงานร่วมกัน

ดร.ทิตยา สุวรรณะชฎ ได้เสนอแนะการพัฒนาชนบทไทยว่า "การพัฒนาชนบทควรจะต้องยอมรับการพัฒนาชนิดที่ไม่ใช่แบบเดียวกัน (uniformity of approach) ยอมรับลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งจะใช้เป็นปัจจัยส่งเสริมของกระบวนการพัฒนาได้มีบทบาทในการกำหนดแนวทาง ลดการบริหารงานแบบราชการลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้....ความสำเร็จของการพัฒนาอยู่ที่สามารถเพิ่มความเป็นอิสระในการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาของชุมชน สามารถลดพึ่งพิงทรัพยากรจากภายนอกในการพัฒนา และชุมชนสามารถควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงของตนเองได้" (9)

อาจารย์ฉัตรชัย สิงหนะตร (10) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาชนบทออก 4 ประการคือ

1. การช่วยเหลือตนเอง
2. การร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน
3. ความศรัทธาเริ่มของชุมชน
4. ความสมดุลในการพัฒนา ที่ต้องพัฒนาทั้งวัตถุและจิตใจ

อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์และคณะ (11) ได้พูดถึงบทบาทของเอกชนในการพัฒนาชนบทว่า แยกออกได้ 4 แนวความคิด คือ

1. เน้นการช่วยเหลือโดยการ "ให้" ต่อผู้ประสบความทุกข์ยาก
2. เน้นการทำงานในระดับชุมชน โดยเกณฑ์ชุมชนมาร่วม โดยนักพัฒนาเป็นผู้กำหนด

โครงการต่างๆ

3. เน้นการให้ชุมชนเป็นเจ้าของงานพัฒนาของตน บริหารโครงการโดยคณะกรรมการและกลุ่มต่างๆในชุมชน

4. เน้นการพัฒนาจิตสำนึกและกิจกรรมพัฒนาของชุมชนไปพร้อมๆกัน โดยมุ่งพัฒนาชนบทให้เข้มแข็ง เพิ่มความสามารถของชุมชนในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและมีอำนาจต่อรองต่อพลังภายนอก

แนวความคิดที่ 4 ที่เสนอโดยอาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ มีลักษณะคล้ายแนวความคิดของ ดร.อภัย คลุยเกษม (12) ที่เขียนเรื่องพัฒนาชนบทโดยชาวชนบท โดยให้คำจำกัดความว่าเป็น "กระบวนการพัฒนาชนบทที่ประชาชนชาวชนบทสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรของตนเอง มีจุดประสงค์ที่จะแก้ปัญหาของชนบทตั้งแต่การศึกษาปัญหา การกำหนดโครงการ การลงมือปฏิบัติ การประเมินผล และการสรุปบทเรียนด้วยตัวของเขาเอง" โดย

ดร.อุทัย ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาชนบทโดยชาวชนบท ว่าต้องเริ่มจากการปลุกกระตุ้น (mobilization) การสร้างความสำนึก และการจัดองค์กร ของประชาชนชาวชนบท โดยจัดให้มีผู้กระตุ้น (catalyst) หรือผู้ริเริ่ม (initiator)

ดร.เจ็มส์ คัด บันทอง (13) มีความเห็นว่าแนวทางการระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท ควรจะมีขั้นตอนที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

รูปแบบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ใช้ในการพัฒนาชนบทของประเทศไทย คือการจัดตั้งสหกรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นการระดมทุนภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านช่วยกันคิดและช่วยกันทำ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ทางด้านการเกษตร สาธารณสุข และการศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดเป็นแผนงาน เพื่อส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิต "เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2531 มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดตั้งขึ้นแล้วทั่วประเทศ จำนวน 8,661 กลุ่ม สมาชิกกลุ่ม 510,369 คน เงินสัจจะสะสมรวม 392,276,756 บาท" (14)

แต่อย่างไรก็ตาม ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ดร.ธวัช มกรพงศ์ (15) ได้วิจารณ์การบริหารงานของสหกรณ์ว่า "สหกรณ์ของไทยมีแต่เพียงรูปแบบ ซึ่งปราศจากเนื้อหาสาระที่แท้จริง ที่ปรากฏในประเทศอื่นทั่วไป กล่าวคือสมาชิกสหกรณ์ของไทยมิได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงานของสหกรณ์ อย่างแท้จริง ส่วนใหญ่จะลงเอยด้วยการทุจริตคอร์รัปชันของผู้บริหารสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่" ท่านผู้ว่าฯ ธวัช ได้วิเคราะห์ด้วยว่า การพัฒนาชนบทที่ผ่านมาค่อนข้างล้มเหลว เพราะมุ่งสร้างถนนหนทาง สะพาน โรงเรียน และสถานอนามัย "แต่ปัญหาพื้นฐานความยากจนที่แท้จริงอันเกิดจากการมีลูกมาก และมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ยังไม่ได้รับการแก้ไข" (16)

ดร.พลศักดิ์ จิรโกศิริ (17) วิเคราะห์การพัฒนาชนบทไทยในอดีตว่า ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มุ่งพัฒนาเฉพาะเศรษฐกิจ และ พระสงฆ์มุ่งสรรสร้างทางด้านจิตใจ เขาได้วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชนบทที่พระสงฆ์เข้าร่วม ซึ่งเรียกว่า "สังฆพัฒนา" โดยแยกออก 4 รูปแบบคือ

1. การพัฒนาแบบ "พระสงฆ์-ชาวบ้าน"

2. การพัฒนาแบบ "พระสงฆ์-ผู้ใหญ่บ้าน-ชาวบ้าน"
3. การพัฒนาแบบ "พระสงฆ์-กำนัน-ชาวบ้าน"
4. การพัฒนาแบบ "พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน"

จุดเน้นที่สำคัญของการพัฒนาชนบทไทยที่ควรจะเป็น ตามทัศนะของ ดร.พลศักดิ์ คือ อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ที่มีการพัฒนา 3 ด้านคือ การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนา ด้านสังคม และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แนวความคิดเรื่องแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็น เรื่องที่รับทราบกันโดยทั่วไป มีหมู่บ้านหลายหมู่บ้านถูกขนานนามว่า "หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง"

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท เป็นเรื่องที่ได้มีการกล่าวขวัญกันอยู่บ่อยครั้ง ส่วนมากจะมีการยกตัวอย่างพระนักพัฒนาที่ได้ช่วยเหลือพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่น บทบาทของหลวงพ่อนาน สุธสิโล หรือ พระครูพิพิธประชานาถ วัดสามัคคี ต.ท่าสว่าง อ. เมือง จ.สุรินทร์ ซึ่งท่านได้กรุณาพัฒนาชาวบ้านทางด้านจิตใจ แล้วช่วยจัดตั้งกลุ่มบู้ย สห-บาลข้าว สหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนา และกลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนา (18)

อาจารย์ชัยพร ทิบูลศิริ (19) ได้วิเคราะห์งานวิจัยและนันทาทัศนะเกี่ยวกับการนำ หลักพุทธศาสนา และพระสงฆ์ไปช่วยในการพัฒนาชนบท ซึ่งเขาสรุปเป็นแนวคิดได้ดังนี้

- "1. ควรฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมให้มากขึ้น
2. ควรปลูกฝังค่านิยมทางพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อไป
3. ควรพัฒนาจริยธรรมของคนในสังคมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาวัดที่ จะเอื้ออำนวยต่อความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นของมนุษย์
4. การพัฒนาสังคมควรจะเริ่มที่การพัฒนาตัวบุคคลก่อน ซึ่งจะเท่ากับเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และประเทศชาติไปพร้อมๆ กัน เพราะบุคคลประกอบกันขึ้นเป็นสังคม การพัฒนาส่วนย่อย จึงเท่ากับเป็นการพัฒนาส่วนใหญ่"

จากแนวความคิดอันหลากหลายในการพัฒนาชนบทที่กล่าวมา กลุ่มธนาคารชีวิต วัดอุ-ตะ เกา จึงเป็นการพัฒนาชนบทโดยชาวชนบทเอง เป็นความร่วมมือระหว่าง "พระสงฆ์-ข้าราชการ-ชาวบ้าน" โดยเน้นพัฒนาคุณธรรม หรือพัฒนาตัวบุคคลก่อน โดยการฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม หากมองอย่างกว้างๆ กลุ่มธนาคารชีวิตที่กล่าวถึงก็คือกลุ่มสหกรณ์

ออมทรัพย์ ที่ไม่ได้จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ แต่จัดตั้งโดยพระสงฆ์ มีข้าราชการครูช่วยเหลือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่พระสงฆ์เป็นแกนนำในการจัดตั้งมีหลายสหกรณ์ แต่ไม่มีผู้ศึกษาวิจัยให้เป็นระบบ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาเพียงหนึ่งตัวอย่าง ดังจะกล่าวต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้ คืองานวิจัยเรื่องการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท วิจัยโดย นางกิ่งแก้ว อินทว้าง และนายวีระศักดิ์ อนันตมงคล (20) ที่ได้ศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลศรีพราน อ.แสวง จ.อ่างทอง ซึ่งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่ชนะเลิศการประกวดระดับเขต โดยเน้นศึกษาประวัติการจัดตั้ง การบริหารงาน ผลงานที่สำคัญ ปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาชนบท โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างราษฎรที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และราษฎรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มมา

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลศรีพราน ก่อกำเนิดโดยท่านพระครูมงคลกิจพัฒนา ท่านเจ้าอาวาสประจำตำบลศรีพราน เมื่อปี พ.ศ. 2525 และบริหารงานกลุ่ม ด้วยการนำของกำนันตำบลศรีพราน ผลการศึกษาพบว่า "ผลงานสำคัญของกลุ่มได้แก่ การรวมกลุ่มราษฎร สามารถชักชวนราษฎรให้เห็นความสำคัญและสมัครเป็นสมาชิกมีจำนวนสูงและเพิ่มมากขึ้นทุกปี ให้การสนับสนุนทุนประกอบอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มในรูปการกู้ยืมเงินทุน และกู้ยืมวัสดุการจักสาน บริการด้านการตลาดแก่สมาชิกกลุ่มด้วยการหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสาน ทั้งในและนอกจังหวัด จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด จำหน่ายสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในราคาท้องตลาด รับซื้อผลิตภัณฑ์จักสานจากสมาชิกกลุ่มและขายตรงราคาสินค้าภายในตำบล" ปัจจัยที่ผลักดันสู่ความสำเร็จ "ปัจจัยภายในชุมชนได้แก่การมีผู้นำในการรวมกลุ่มเป็นผู้นำทางด้านศาสนา และได้ผู้นำในการบริหารงานระยะต่อมาด้วยผู้นำทางการปกครอง (กำนัน) ที่ได้รับการยอมรับในความสามารถ มีคณะกรรมการบริหารที่เลือกตั้งโดยสมาชิกและมีความสามารถเฉพาะ เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่" ผลกระทบต่อการพัฒนาชนบท พบว่า "ราษฎรที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีระดับรายได้ อัตราการเพิ่มรายได้ การออม และการลงทุน สูงกว่าราษฎรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์" (21)

กลุ่มธนาคารชีวิต ที่ศึกษา มีใช้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แต่มีลักษณะหลายประการ คล้ายๆ กลุ่มออมทรัพย์ตามที่กล่าวมา ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนา และการเป็นอยู่ของ

ชาวบ้านหลายๆ ด้าน มีผู้นำที่เป็นผู้นำศาสนา (พระ) เป็นทั้งผู้รวมกลุ่มและบริหารงานกลุ่ม โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณธรรม โดยพยายามส่งเสริมให้สมาชิกกลดละ เลิกอบายมุข

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่ง เกี่ยวกับโครงการวิจัยพัฒนาชนบท ที่ใช้กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นองค์หลักในการพัฒนาปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวบ้าน คืองานวิจัยของ อาจารย์ ประยูร อุดมเสียง และคณะ (22) แห่งภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โครงการวิจัยพัฒนาชนบท (Social Laboratory) ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 โดยคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีความเห็นว่าสถาบันการศึกษาชั้นสูง ควรจะมีส่วนร่วมในการกำหนดคหุทธศาสตร์และยุทธวิธี "สำหรับเร่งรัดพัฒนาการเกษตรและพัฒนาชนบท โดยวิธีการวิจัย ผูกอบรม และการสาธิต" โดยมีปรัชญาของโครงการไว้ 7 ประการ ดังนี้ (23)

1. บัณฑิตวิจัยเรื่อง "คน" สำคัญที่สุดในการพัฒนา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้ มีคุณภาพ
2. กิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่เป็นการอบรมผู้นำท้องถิ่นให้สามารถช่วยตนเอง และสังคม
3. เป็นโครงการที่ไม่สิ้นสุดในตัว แต่จะกระทำอย่างต่อเนื่อง
4. มุ่งจะให้บุคคล และ/หรือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา
5. เน้นการพัฒนาหลายด้านพร้อมกันไป เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
6. กิจกรรมต่างๆ ต้องเป็นประโยชน์ สามารถเข้าใจได้ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
7. การพัฒนาต้องคำนึงถึงทรัพยากร และศักยภาพของบุคคล
8. สนับสนุนการก่อตั้งองค์การเศรษฐกิจสังคม เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนา

คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ร่วมในโครงการวิจัยพัฒนาชนบท ได้ออกไปช่วย แนะนำให้ชาวบ้าน จัดตั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียน ขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งแยกออกเป็น 4 กลุ่ม ใน 4 หมู่บ้านคือ บ้านหนองหญ้าแพรก บ้านท่อน บ้านดอนคู้ และบ้านคำไฮ ทั้ง 4 หมู่บ้านอยู่ใน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อาจารย์ประยูรและคณะ (24) ได้กล่าวถึงสหกรณ์เครดิตยูเนียน ว่า "การดำเนินงานที่ผ่านมาในระยะแรกๆ เป็นไปด้วยดี แต่ต่อมาในระยะหลังๆ

กลุ่มมักจะประสบปัญหานานาประการ ทำให้กลุ่มไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร" และมูลเหตุของปัญหาดังกล่าว ท่านสรุปว่า "สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มยังไม่มีควมเสียสละ โดยยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวอยู่ การยอมรับในบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและกรรมการยังไม่มีเท่าที่ควร"

กลุ่มสหกรณ์ที่กล่าวถึง มีสมาชิกกลุ่มละประมาณ 50 คน ยากที่จะพัฒนาเป็นสหกรณ์ที่ใหญ่ได้ แม้ว่าบางสหกรณ์ได้ก่อตั้งมานานับ 10 ปีแล้ว เพราะชาวบ้านขาดความไว้วางใจกัน การไว้วางใจกันของชาวบ้าน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนา กลุ่ม ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มอะไร การที่ชาวบ้านไว้วางใจกัน ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ตั้งแต่ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และค่านิยมวัฒนธรรมของท้องถิ่น การที่ชาวบ้านถึง 350 คนมาเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต ในช่วงระยะเวลาประมาณ 6 ปี เป็นเรื่องที่ไม่ใช่ทำได้ง่ายๆ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากตั้งเป้าหมายศึกษาหาสาเหตุ ที่ชาวบ้านมารวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มธนาคารชีวิต และพยายามศึกษาหาสาเหตุถึงปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิตแล้ว ยังมีเป้าหมายที่เด่นชัดอีก 2 ประการคือ

1. พยายามดูปัญหาที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ อันเนื่องจากการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคม โดยดูถึงศักยภาพในการปรับตัว และการแก้ไขปัญหของชาวบ้าน โดยเน้นถึงบทบาทของกลุ่มธนาคารชีวิต ว่าได้ช่วยเหลือชาวบ้านอย่างไร ?

2. การพัฒนาคน เป็นเรื่องที่ถูกถกถึงกันบ่อยครั้งว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนา กลุ่มธนาคารชีวิตได้ตั้งเป้าหมายเรื่องนี้ไว้อย่างเด่นชัด ทำไมกลุ่มธนาคารชีวิตจึงประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรม มีปัจจัยอะไรเกื้อหนุน? หากให้เกิดลักษณะ เช่นนี้ในหมู่บ้านอื่นๆ ควรจะทำอย่างไร ?

บทต่อไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตำบลคูเต่า ตำบลที่กลุ่มธนาคารชีวิตตั้งอยู่ โดยเน้นวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวบ้าน ก่อนที่จะวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต

เชิงอรรถ

1. Gary K. Bertsch, Robert Clark and David M. Wood, Comparing Political Systems: Power and Policy in Three Worlds (New York: John Wiley and Sons, 1978), pp. 343-457.
2. Gerhard E. Lenski, Power and Privilege (New York: McGraw-Hill Book, 1966), pp. 189-297.
3. Ronald H. Chilcote, Theories of Comparative Politics (Colorado: Westview Press, 1981), pp. 271-330. และกรุณา ดู คำรงค์ ฐานดี รัฐกับการพัฒนา (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 78-151.
4. Paul R. Gregory and Robert C. Stuart, Comparing Economic Systems (New Jersey: Houghton Mifflin Company, 1985), pp. 49-176. และกรุณา ดู Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell, Jr. Comparative Politics (Boston: Little, Brown and Company, 1978), pp. 358-390.
5. วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การพัฒนาชุมชนเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2531), หน้า 320-335.
6. รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, บรรณาธิการ เสน่ห์ จามริก: รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย (กรุงเทพฯ :มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์), หน้า 213-307.
7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2531), หน้า 419-581.
8. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บก. การบริหารงานพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), ภาควิชาที่ 1 ที่เขียนโดย ณัฐพล ชันธไชย หน้า 15-21.
9. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บก., การบริหารงานพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), ภาควิชาที่ 2 ที่เขียนโดย ทศยา สุวรรณะชญ์ หน้า 40.
10. พัฒน์ สุจานงค์, ณัฐชัย สิงหนะตร, ประทีป คชศิลา และ เพทาย ประทุมทอง,

การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 21-26.

11. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2531), ภาควิชาที่ 9 หน้า 496-500.

12. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2531), ภาควิชาที่ 10 หน้า 529-587.

13. จักรกฤษณ์ นรินดิศคุณการ, บก., การบริหารงานพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), ภาควิชาที่เขียนโดย เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง หน้า 272-273.

14. กิ่งแก้ว อินหว่าง และ วีระศักดิ์ อนันตมงคล, การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน, 2532), ภาควิชาที่

15. ธวัช มกรพงศ์, แนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 11.

16. ธวัช มกรพงศ์, หน้า 17-23.

17. พลศักดิ์ จิรโกธศิริ, แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (กรุงเทพฯ : โมเดิร์นเพรส, 2530), หน้า 33-49.

18. ชื่น ศรีสวัสดิ์, "พื้นที่วัดเป็นศูนย์รวมความศรัทธาและการพัฒนา" วิกฤติหมู่บ้านไทย โดย ศ.นพ. ประเวศ วะสี หน้า 110-119.

19. ชัยพร พิบูลศิริ, "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม" วารสารวิชาการ ของสภาอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2530 หน้า 61-87.

20. กิ่งแก้ว อินหว่าง และ วีระศักดิ์ อนันตมงคล, การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2532)

21. กิ่งแก้ว อินหว่าง และ วีระศักดิ์ อนันตมงคล, หน้า 1-3.

22. ประยูร อุดมเสียง และคณะ รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาชนบท (ขอนแก่น : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530)

23. ประยูร อุดมเสียง และคณะ, หน้า 2.

24. ประยูร อุดมเสียง และคณะ, หน้า 9.

บทที่ 3 ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของตำบลคูเต่า

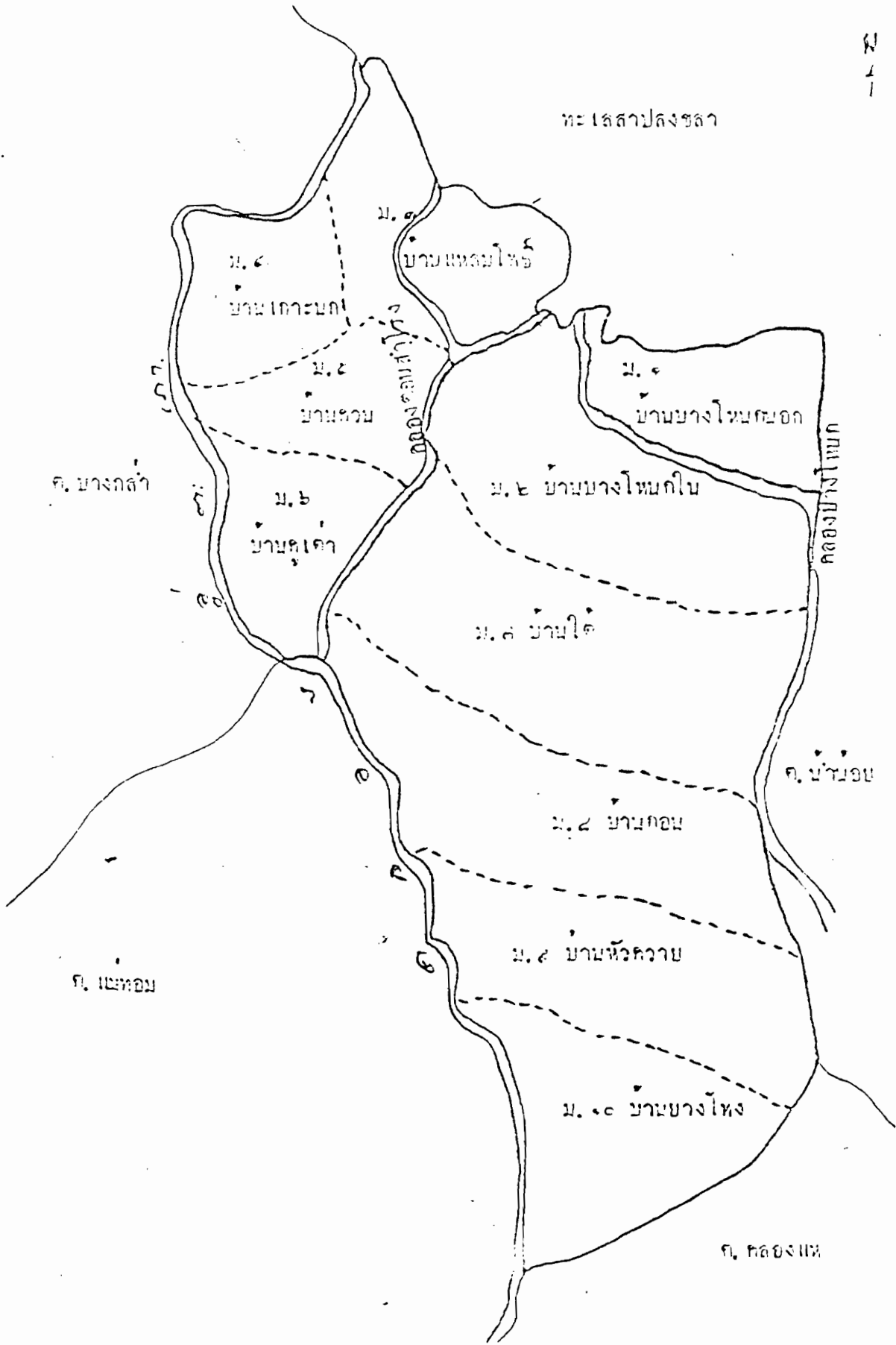
ธนาคารชีวิต กลุ่มวัดคูเต่า เกาะ เป็นกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน ตำบลคูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยเฉพาะชาวบ้านหมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากตัวเมืองหาดใหญ่ ประมาณ 10 กิโลเมตร

ที่ตั้งของหมู่บ้าน (กรุณาดูแผนที่หน้าถัดไป) ทิศตะวันตก ติดคลองคูเต่า เกาะ ทิศตะวันออก ติดกับตำบลน้ำน้อย โดยมีคลองบางโหนดแบ่งเขตแดนระหว่างตำบล ทิศใต้ติดต่อกับตำบลคลองแห ทิศเหนือติดกับทะเลสาบสงขลา

ชาวบ้านตำบลคูเต่า มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือ การทำนาและทำสวน แต่การทำนาทำไม่ได้มุ่งเพื่อขายข้าว ทำเพื่อไว้บริโภคเอง ซึ่งเป็นลักษณะของชาวบ้านหรือชาวนาในเขตภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา ซึ่งข้อมูลที่ได้มาตรงกับผลงานวิจัยของ สุริยา วีรวงศ์ และ Ed Wells (1) ที่ได้ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของจังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สรุปไว้ว่า ชาวนาในหมู่บ้านทั้ง 2 จังหวัดดังกล่าว ทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูก ข้าวและยางพารา เป็นพืชหลัก ส่วนพืชรองได้แก่มะพร้าว และพืชสวน แต่ที่น่าสังเกตก็คือชาวนาในหมู่บ้านในจังหวัดสงขลาทั้ง 2 แห่ง ปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ชาวนาน้อยรายมากที่จะขายข้าว ทั้งนี้เพราะการมีข้าวเปลือกเก็บไว้ในยุ้งฉางเป็นเครื่องแสดงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ มีชาวบ้านบางรายที่เก็บไว้นานนับสิบปีจนใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ ข้อสรุปเบื้องต้น ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คือ การถือครองที่ดินเป็นตัวกำหนดความแตกต่างด้านความมั่งคั่งและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่ตั้งของตำบลคูเต่า เมื่อ 20-30 ปีที่แล้วมา นับว่าอุดมสมบูรณ์มาก เพราะชาวบ้านสามารถหาอาหาร โดยเฉพาะกุ้งปลาได้ถึง 3 แหล่งคือ คลองคูเต่า เกาะ ทะเลสาบสงขลา และในทุ่งนา แต่จากการพัฒนาของเมืองหาดใหญ่ ทำให้เกิดน้ำเสีย ซึ่งปล่อยลงคลองคูเต่า-

ทะเลสาบปลงชล

ภา จากการศึกษาของ ฝรั่งค์ ณ เชียงใหม่ และ กรรณิกา วิทย์สุภากร (2) ได้ข้อมูลว่า เขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ได้ปล่อยน้ำทิ้งที่ไม่ผ่านการบำบัดแต่ประการใดลงคลองอู่ตะเภา ประมาณวันละ 10,484 ลูกบาศก์เมตร ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์จากลำคลอง ได้ดังเดิม เช่นการจับสัตว์น้ำจากพวกกุ้งปลามาเป็นอาหารเป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่าใน หน้าแล้งของทุกปี จะเกิดภาวะน้ำเสียอย่างรุนแรง ทำให้สัตว์น้ำในลำคลอง ซึ่งไม่สามารถ ทนต่อความเน่าเสียของน้ำได้ ต้องตายเป็นจำนวนมากๆ ปัจจุบันสัตว์น้ำโดยเฉพาะปลา หลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว และที่มีอยู่ก็ลดจำนวนลงมาก ชาวบ้านเมื่อ 20 ปีที่แล้วเคยใช้ น้ำในลำคลองทั้งอาบและดื่ม แต่ปัจจุบันได้เลิกใช้น้ำในลำคลอง แม้แต่ปลาจากคลองอู่ตะเภา ชาวบ้านก็ไม่อยากบริโภค เพราะเนื้อมีกลิ่นเหม็นสาบ ซึ่งเกิดจากน้ำเสีย นับว่าความ เจริญของเมืองหาดใหญ่ ทำให้ชาวบ้านขาดแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่สำคัญไปแห่งหนึ่ง

แหล่งอาหารที่สำคัญแห่งที่สอง ของชาวตำบลคูเต่าคือทะเลสาบสงขลา ตามที่กล่าว มาว่าทิศเหนือของตำบลคูเต่าจดทะเลสาบ ชาวบ้านหมู่ที่ 7-10 สมัยก่อนจะนิยมไปหาสัตว์น้ำ ในทะเลสาบ โดยการ "โหละเล" คือใช้ตะเกียงกับลุ่มเพื่อหาสัตว์น้ำจากทะเลสาบในเวลา กลางคืน ส่วนชาวบ้านหมู่ที่ 1-6 ของตำบลคูเต่า ใช้ทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งอาหารและ แหล่งหารายได้ที่สำคัญ มีการดักจับสัตว์น้ำ ด้วยวิธีการต่างๆ หาสาหร่ายทะเลที่อุดมไปด้วย คุณค่าทางอาหารมาขาย แต่ปัจจุบันสาหร่ายทะเลที่กล่าวมาเกือบจะสูญพันธุ์ไปแล้ว และสัตว์ น้ำในทะเลสาบสงขลาลดลงอย่างมาก อันเนื่องจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการคือ หนึ่ง น้ำ เสียจากตัวเมืองหาดใหญ่ ที่ปล่อยลงคลองอู่ตะเภา ซึ่งไปสิ้นสุดที่ทะเลสาบสงขลา สอง การเพิ่มของประชากรรอบๆ ทะเลสาบ โดยเฉพาะตำบลคูเต่า มีประชากรขณะนี้ประมาณ 8 พันคน สาม การใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสมในการจับสัตว์น้ำคือการใช้อวนรุนของนายทุนที่ เห็นแก่ตัว อวนรุนสามารถจับสัตว์น้ำตัวเล็กๆ ทำให้สัตว์น้ำเติบโตไม่ทัน เป็นเหตุให้ชาว ประมงขนาดเล็กเดือดร้อนกันมากและชาวบ้านบางส่วนไม่สามารถอยู่ได้ โดยเฉพาะชาว บ้านหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3 จำต้องขายที่ดิน โยกย้ายครอบครัวไปที่อื่น นอกจากนี้ในปัจจุบัน มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ แบบพัฒนา ซึ่งบริเวณทะเลสาบสงขลา ไม่ควรจะเลี้ยงกุ้งอย่างยิ่ง เพราะจะก่อให้เกิดมลภาวะที่จะแก้ไขได้ยากมาก เนื่องจากน้ำในทะเลสาบสงขลาเป็น น้ำกร่อย และมีระดับ ค่อนข้างตื้น ความลึกเฉลี่ยประมาณ 1-2 เมตร จากการศึกษาของ ฉัตรไชย รัตนไชย (3) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับน้ำของทะเลสาบสงขลาว่า "แหล่งกำเนิด ของเสียใหม่ที่ควรเฝ้ามอง ได้แก่ฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว"

แหล่งอาหารที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของชาวบ้านตำบลคูเต่าคือ จากทุ่งนาอันกว้างใหญ่ ระหว่างตำบลคูเต่ากับตำบลน่าน้อย ซึ่งเมื่อ 10 ปีที่แล้วมา เป็นทุ่งนาข้าวที่เขียวขจี ชาวบ้านได้รับผลผลิตข้าวที่ดีมาก แต่ปัจจุบันเจอปัญหาที่สำคัญ 2-3 ประการ ที่ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากเลิกทำนา ปัญหาประการแรกคือ ลมฟ้าอากาศไม่ปกติ กล่าวคือ บางปีมีฝนตกมาก น้ำท่วมอยู่นาน นาข้าวเสียหายไปมาก แต่บางปีแห้งแล้ง ฝนตกน้อย ชาคน้ำจืดต้นข้าวตาย ชาวบ้านจึงผิดหวังในการทำนา

✓ ปัญหาประการที่สองคือ เมื่อชาวบ้านบางกลุ่มเริ่มไม่ทำนา เพราะทำแล้วไม่ได้ผล ก็เริ่มขายที่ดินให้แก่เกษตรกร ราคาที่ดินในทุ่งนาแห่งนี้ ปัจจุบัน (2533) ราคาซื้อขาย ประมาณไร่ละ 100,000 บาท มูลค่าที่ดินสูงกว่าราคาของที่ดินที่ใช้ในการทำเกษตร เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากถนนสายใหม่ สายท่าเรือน้ำลึก มาต่อกับสายเอเชีย คัดผ่านทางทุ่งนาของตำบลน่าน้อยและตำบลคูเต่า มีการกว้านซื้อที่ดิน โดยนายทุนในตัวเมืองหาดใหญ่ และชาวบ้านบางคน เป็นนายหน้ากว้านซื้อที่ดินให้นายทุนระดับชาติ ซึ่งต้องการที่ดินแปลงใหญ่ ประมาณ 2,000 ไร่ ผู้วิจัยเองทราบเรื่องนี้จากชาวบ้านแล้วไม่เชื่อ จึงไปพบกับนายหน้าที่กว้านซื้อที่ดินโดยปลอมตัวว่าจะมาขายที่ดิน ทราบข้อมูลที่คาดคิดไม่ถึง ว่าชาวบ้านขายที่ดินไปแล้วกว่า 1,000 ไร่ กำลังเก็บซื้ออีกประมาณ 700-800 ไร่ สอบถามว่าใครเป็นคนซื้อ นายหน้าก็ไม่บอก เพียงแต่อธิบายว่าเป็นนายทุนจากกรุงเทพฯ ที่สนใจจะเลี้ยงกุ้ง แต่เมื่อพิจารณาพื้นที่แล้ว ไม่น่าจะใช้เลี้ยงกุ้ง เพราะอยู่ห่างจากทะเลสาบ ประมาณ 5 กิโลเมตร และจากการให้ราคาที่ดินค่อนข้างสูงคือไร่ละ 70,000 - 100,000 บาท (เมื่อสองปีก่อนราคาที่ดินในทุ่งนาแห่งนี้ ราคาเพียงไร่ละประมาณ 5,000 - 15,000 บาท) จึงไม่แปลกใจที่ชาวบ้านส่วนมากตัดสินใจขายที่ดินไป เหลือเพียงชาวบ้านส่วนน้อยที่ยังทำนาอยู่ แต่เมื่อทำกันน้อยคน สิ่งที่น่ากลัวคือหนุ่นาซึ่งมีอยู่มาก ก็ทำให้นาข้าวที่กำลังได้รับผล ถกทำลายไปมาก ซึ่งอาจถือเป็นมลพิษประการที่สามที่ทำให้ชาวบ้านไม่อยากทำนา ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ทุ่งนาอันเขียวขจีในอดีต ในปีนี้ (2533) จึงเกือบไม่มีให้เห็นอีกต่อไป

การทำสวนที่สำคัญของชาวบ้านตำบลคูเต่า แยกออกได้ 4-5 ประเภทคือ หนึ่ง การทำสวนยาง ซึ่งไม่ได้ทำในเขตตำบลคูเต่า แต่จะไปทำที่ ต.บ้านพรุ ต.ทุ่งตาเสา อ.หาดใหญ่ บริเวณที่เป็นเนินเขาของอ.สะเดา และอ.รัตภูมิ กล่าวคือเมื่อก่อนพอเสร็จฤดูทำนาชาวบ้านบางกลุ่มก็ไปทำสวนยางคนละประมาณ 10 ไร่ ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของครอบครัว ชาวบ้านที่มีสวนยางคาดว่าไม่ต่ำกว่า 20% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด การ

ทำสวนอย่างที่สองคือการทำสวนกล้วย เพื่อขายใบกล้วย (ใบตอง) และ เชือกกล้วย ให้แก่แม่ค้าในภาคใหญ่ ชาวบ้านหมู่ 8, 9 และ 10 เกือบจะทุกครัวเรือน มักจะนิยมปลูกต้นกล้วยไว้บริเวณรอบตัวบ้าน ที่อยู่อาศัย โดยทั่วไป จะปลูกคนละ 1-3 ไร่ ตามอัธยาศัย เพื่อเป็นรายได้พิเศษเดือนละประมาณ 500 บาท การทำสวนอย่างที่สามคือการทำสวนส้มโอ ชาวบ้านเพียงส่วนน้อย ที่จะปลูกส้มโอ จำนวนมากเพื่อไว้ขาย โดยทั่วไป ชาวบ้านจะนิยมปลูกไว้กินหรือเป็นของฝาก ไม่ได้ปลูกไว้ขาย ส้มโอคู่ค่าเป็นส้มโอหอม มีรสหวาน กลิ่นหอมชวนกิน ไม่มีเมล็ด มีชื่อมานาน ปัจจุบันการทำสวนที่มักจะทำกันอย่างจริงจังเพื่อขายคือ การทำสวนผัก ไม่ว่าจะเป็นผักกาด ผักคะน้า หรือใบกะเพรา ใบโหระพา ชিং ช่า สามารถขายได้ราคาดีพอสมควร เพราะมีตลาดภาคใหญ่รองรับ พร้อมทั้งจะซื้อ ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (4) ได้สรุปไว้ว่า เนื้อที่การถือครองที่ดินของตำบลคูเต่ามีจำนวน 21,200 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 10,420 ไร่ คิดเป็น 49 % ของพื้นที่ทั้งหมด ในพื้นที่ 10,420 ไร่ แยกเป็นนาข้าว 10,200 ไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น 170 ไร่ และสวนปลูกพืชผักประมาณ 50 ไร่ (กรุณาดูตารางหน้าถัดไป)

ชาวบ้านบางส่วน ก็มีรายได้พิเศษโดยการเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่สำคัญคือ ไก่ หมู และ วัว การเลี้ยงไก่ ก็เลี้ยงไม่มาก เป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง บางคนพยายามพัฒนาการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ ที่โตไว แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเพราะอาหารและลูกไก่ค่อนข้างแพง ชาวบ้านจึงนิยมเลี้ยงไก่บ้าน แต่เลี้ยงไม่มาก ไว้บริโภคเอง และบางครั้งก็จับขายเป็นรายได้พิเศษ หมูก็เช่นเดียวกัน เลี้ยงบ้านละ 2-3 ตัว โดยใช้เศษอาหารที่เหลือเลี้ยง เคยมีหลายบ้านเลี้ยงแบบพัฒนา ซื้ออาหารและเลี้ยงมากๆ แต่สู้กับราคาที่แปรปรวนไม่ไหว มักจะได้กำไรน้อยมาก จึงเลิกเลี้ยง กล่าวคือบางครั้งราคาหมูแพง และอาหารหมูสูงเกินไป ไม่คุ้มทุน การเลี้ยงสัตว์ที่ได้กำไรดี เพราะลงทุนน้อยคือการเลี้ยงวัว ซึ่งเป็นวัวพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากไม่ต้องซื้ออาหารให้วัว เพียงแต่ปล่อยทิ้งไว้ในทุ่งนาของตำบล บกดีชาวบ้านที่เลี้ยงวัว มักจะใช้ประโยชน์จากวัวในการไถนา และไว้ขายเป็นรายได้ของครอบครัว ครอบครัวที่เลี้ยงวัว จะเลี้ยงไว้ประมาณ 4-5 ตัว

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า รายได้ของชาวบ้านตำบลคูเต่ามาจากหลายทาง แต่ละทางเป็นรายได้ไม่มากนัก ไม่นั่นนอน เพียงแต่พอจะเลี้ยงครอบครัวได้ ปัจจุบัน (2533) มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในเขตอำเภอภาคใต้มาก จึงมีชาวบ้านบางส่วน โดยเฉพาะหนุ่มสาว เปลี่ยนอาชีพตนเองจากชาวนาเป็นกรรมกรในโรงงาน

บางส่วนก็ไปขายพืชผักผลไม้และรับจ้างทั่วไป ในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่

ตารางที่ 1
การใช้ประโยชน์จากที่ดินของตำบลคูเต่า

หมู่ที่	พื้นที่ถือครอง	พื้นที่ทำนา	ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	พืชผัก
1	1,680	150	-	-
2	2,600	30	-	-
3	2,150	1,800	10	10
4	2,200	-	-	-
5	1,760	1,450	40	30
6	1,800	1,120	30	-
7	2,300	-	25	5
8	2,400	1,960	20	-
9	2,460	2,140	35	2
10	1,850	1,550	10	3
รวม	21,200 ไร่	10,200 ไร่	170 ไร่	50 ไร่

ที่มา ลือชัย ภักดีฉนวน, แนวทางพัฒนาการเกษตร ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่
(จังหวัดสงขลา : สำนักงานเกษตรอำเภอหาดใหญ่, 2532), หน้า 25

ข้อมูลจากเกษตรอำเภอหาดใหญ่ (5) ได้สรุปภาพรวมของตำบลคูเต่าดังนี้
ประชากรตำบลคูเต่ามีทั้งหมด 7,432 คน จำนวน 1,224 ครัว ถือครองที่ดินการเกษตร 1,091 ครัว (กรุณาคุณหน้าถัดไป) การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาถึงร้อยละ 85 นับถือศาสนาพุทธ 60% อิสลาม 40% ของประชากรทั้งตำบล ประชากรร้อยละ 80 ประกอบอาชีพการเกษตรที่เกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และ 15% ประกอบอาชีพด้าน

การประมง 5% ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป แหล่งเงินทุนอาศัยจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์ ความร่วมมือของประชากรมีปานกลาง เนื่องจากสภาพการประกอบอาชีพ

ผลผลิตที่ได้จากข้าวจะเก็บไว้เพื่อบริโภค ส่วนสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่คือ วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เมื่อพิจารณาจากสัตว์เลี้ยงจะพบว่า มีการเลี้ยงไก่มากที่สุด แต่ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือน รายได้ของประชากร 5,000 - 6,500 บาท/ปี

ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในตำบลคูเต่า ประชากรมักขาดการกระตุ้นหรือรื้อนในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และไม่มีทุนในการเพิ่มผลผลิต พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ มักจะประสบภัยธรรมชาติในช่วงฤดูฝน (ค.ค. - ม.ค.)

บทสรุปของสำนักงานเกษตรอำเภอหาดใหญ่ เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำบลคูเต่า มีประเด็นนำพิจารณา หลายเรื่อง ตั้งแต่รายได้ของประชากรที่ค่อนข้างต่ำ รวมถึงตลอดถึงพฤติกรรมของประชากร ที่ทำไมขาดความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ผู้วิจัยจะพยายามอธิบายประเด็นปัญหาที่กล่าวมา ในตอนต่อไป

ตารางที่ 2

แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือนของตำบลคูเต่า ปี 2532

หมู่ที่	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร	ประชากร
1 (บาง โหนดนอก)	79	70	433
2 (บาง โหนดใน)	26	10	116
3 (แหลมโพธิ์)	143	140	896
4 (เกาะนก)	28	-	158
5 (บ้านควน)	158	153	1,005
6 (คูเต่า)	106	100	632
7 (บ้านใต้)	275	215	2,135
8 (วัดดอน)	154	154	750
9 (หัวควาย)	146	140	632

10 (บาง โทง)	109	109	685
รวม	1,224	1,091	7,432

ที่มา ลือชัย ภัทศิณวน, แนวทางพัฒนาการเกษตร ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่
(จังหวัดสงขลา :สำนักงานเกษตรอำเภอหาดใหญ่, 2532), หน้า 9

2. การบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต

2.1. ประวัติการจัดตั้ง

องค์กรทุกองค์กร มีว่าเป็นองค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ หรือ องค์กรของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรแสวงหากำไร หรือองค์กรกุศล มีจุดร่วมที่เหมือนกันหลายประการคือมีจุดเริ่มต้น มีการเติบโต เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา และถึงที่สุดก็มีการสิ้นสุด องค์กรใดมีเป้าหมายขององค์กรที่เด่นชัด มีผู้นำที่มีความสามารถ มีการจัดองค์กรที่เป็นระบบ สมาชิกขององค์กรให้ความร่วมมือในการทำงาน ทั้งผู้นำและสมาชิก พยายามปรับปรุงพัฒนา แก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์กรนั้นก็ก้าวรุดหน้า ก่อนที่จะวิเคราะห์การบริหารงานของธนาคารชีวิต กลุ่มวัดคูเต่า เภา จะขอวิเคราะห์ถึงประวัติความเป็นมาก่อนวัดคูเต่า เภา เป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่ง ในจังหวัดสงขลา ตามเอกสารอ้างอิงของกรมการศาสนา (6) บันทึกไว้ว่าวัดนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2010 หรือ ประมาณ 500 ปีมาแล้ว ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2310 ซึ่งเมื่อตรวจสอบโบราณสถานของวัดและวัตถุโบราณที่เก็บรักษาไว้ ต่อๆกันมาเป็นระยะเวลาอันแล้ว เช่น ถ้วยชาม เครื่องลายคราม เครื่องทองเหลือง เป็นต้น ยิ่งมั่นใจได้ว่าวัดคูเต่า เภาเป็นวัดที่เก่าแก่กว่าวัดหนึ่ง อาจจะเป็นวัดแรกของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ก็ได้ จึงไม่แปลกใจ ในชื่อที่ชาวบ้านเรียกวัดนี้ว่า "วัดเก่า" ซึ่งแสดงถึงความเก่าแก่กว่าวัดใดๆ ในบริเวณใกล้เคียง พระสงฆ์ของวัดนี้ เคยมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนมาช้านาน ในวันทำบุญวันศราทหรือวัน "ชิงเปรต" ซึ่งเป็นวันที่ระลึกและทำบุญต่อบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้ว มีผู้มาร่วมงานกุศลในแต่ละปีเป็น

จำนวนมาก มาจากที่ไกลๆก็มาก แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดและบ้านที่เป็นมาช้านาน

วันที่ 28 ตุลาคม 2527 "คณะพุทธบริษัท ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ได้ร่วมมือกันปรับปรุงบทบาทของตน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย จึงได้มีการจัดประชุม.... โดยมีพระอธิการทอง เศษบุญโฑ เป็นประธาน และอาจารย์สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ เป็นผู้ร่วมดำเนินการ ได้มีข้อตกลงรวมกลุ่มพุทธบริษัท เพื่อทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ โดยอาศัยหลักคุณธรรมตามพระบรมราโชวาท 4 ประการ เป็นเครื่องชี้นำ จัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นในวัดอู่ตะเภา ชื่อว่า "ธนาคารชีวิต" หมายถึง การเป็นอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย มีสมาชิกร่วมจัดตั้งครั้งแรก 18 คน ซึ่งต่างมีอุดมการณ์ร่วมกันของสมาชิก ในการคิดช่วยเหลือให้กลุ่มมากกว่าที่จะคิดเอาอะไรจากกลุ่ม มีเบญจศีลเป็นวินัยของกลุ่ม มุ่งสร้างอุทรธรรม อุทองให้เกิดขึ้นในแถบกลุ่มน้ำอู่ตะเภา ตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ของรัฐบาล" (7)

บุคคลสำคัญ ที่เป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มธนาคารชีวิต คือ พระอธิการทอง เศษบุญโฑ และอาจารย์สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ

พระอธิการทอง เศษบุญโฑ เกิดเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2489 ท่านเป็นเจ้าของอาวาสวัดดอน ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ห่างจากวัดอู่ตะเภาประมาณ 1 กิโลเมตร พระอธิการทอง มีบ้านเดิมอยู่ห่างจากวัดอู่ตะเภา ประมาณ 200 เมตร สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่ 7 จากโรงเรียนวัดคูเต่า ต.คูเต่า เมื่อปี พ.ศ. 2509 ท่านได้อุปสมบทที่วัดอู่ตะเภาเมื่อ พ.ศ. 2512 ได้ศึกษาธรรมจนสอบได้นักธรรมเอก ท่านเป็นผู้ที่อุทิศตนเองแก่พระพุทธศาสนาตลอดมา ท่านได้กรุณาสอนจริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนวัดดอนและวัดชลธารประสิทธิ์ ซึ่งมีนักเรียนมาเรียนประมาณ 200-300 คน ทุกวันอาทิตย์เป็นเวลาประมาณ 5-6 ปี ระยะเวลาหลังมีภาระมากจึงได้หยุดสอน โดยเฉพาะเมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดดอน เมื่อปี พ.ศ. 2526 (ความจริงท่านเป็นพระภิกษุประจำวัดอู่ตะเภา แต่เนื่องจากวัดดอน ไม่ค่อยมีพระภิกษุอยู่ประจำ ชาวบ้านจึงนิมนต์ท่านไปช่วยปฏิบัติสังฆกรรมวัด ท่านจึงไปจำพรรษาที่วัดดอน)

อาจารย์สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2480 ที่หมู่ 9 ต.คูเต่า ซึ่งอยู่ห่างจากวัดอู่ตะเภา ประมาณ 300 เมตร ได้รับการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ ศึกษาชั้นมัธยมที่โรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน ซึ่งตั้งอยู่ตัวเมืองของ

อาเภอหาดใหญ่ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ได้รับทุนของกองโรงเรียน
 ราษฎร กระทรวงศึกษาธิการ ไปศึกษาต่อวิชาครูที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร จนได้วุฒิ
 ป.บ. แล้วศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูจันทรมณฑล กรุงเทพฯ ได้วุฒิ ป.ม. แล้วกลับมาสอนอยู่ที่
 โรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน เมื่อปี พ.ศ. 2505 ได้รับเชิญให้ไปเป็นครูใหญ่โรงเรียน
 เทศศรีวิทยานุสรณ์ ปี พ.ศ. 2509 ไปศึกษาต่อปริญญาตรีและโท ที่ประเทศฟิลิปปินส์
 สำเร็จการศึกษาปริญญาโท ทางด้านบริหารการศึกษา (M.A.) มารับราชการเป็นอาจารย์
 ที่วิทยาลัยครูสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 อาจารย์สวัสดิ์ เป็นวิทยากรให้แก่หน่วยงานต่างๆ
 เช่น วิทยากรร่วม ของกองทัพภาค 4 วิทยากรของเขตการศึกษา 3 วิทยากรฝึกอบรมตำรวจ
 เป็นต้น นอกจากนั้นท่านได้เคยไปศึกษาดูงานที่ประเทศอินเดีย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ
 และประเทศสวีเดน อาจารย์สวัสดิ์เป็นผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนา รอบรู้เรื่องราวการ
 พัฒนาชนบทดี

2.2 การบริหารงานหรือการจัดการของกลุ่มธนาคารชีวิต

การบริหารองค์การในความหมายทั่วไป หมายถึงการที่ให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมา
 ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ร่วมกัน การศึกษาเรื่องบริหารมักกล่าวถึง การวางแผน
 การตัดสินใจ การจัดองค์กร การสั่งการ การประสานงาน การจูงใจ การติดต่อสื่อ-
 สาร การควบคุม และการพัฒนาองค์การ เป้าหมายและวิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้า-
 หมาย เป็นเรื่องสำคัญในการบริหาร เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มธนาคารชีวิตคือ

1. เพื่อฝึกให้สมาชิกภายในกลุ่มรู้จักควบคุมตนเอง สำนึกในบทบาทและ เคารพกติกา
 ของสังคม
2. เพื่อให้สมาชิกมั่นใจในพลังสัจจะ ของแต่ละคนในการเว้นชั่ว ทำดี และทำใจให้
 ผ่องใส
3. เพื่อเป็นศูนย์เผยแพร่วิทยากรใหม่ๆ ให้สมาชิกสามารถนำไปปฏิบัติได้กับชีวิต
 ประจำวันด้วยความถูกต้อง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้กำหนดไว้ 7 ประการดังนี้ (8)

1. ใช้เงินเป็นอุปกรณ์สำหรับให้สมาชิกฝึกทำกิจกรรมเบื้องต้นร่วมกัน โดยให้แต่ละคน
 ตั้ง สัจจะ เก็บเงินสะสมไว้วันละหนึ่งบาท (บางคนอาจจะได้จากการงดเว้นอบาย
 มุข)

2. เมื่อครบหนึ่งเดือน ได้เงิน 30 บาท ให้สมาชิกทุกคนนำเงินมารวมไว้ที่กลุ่ม โดยพร้อมเพรียงกัน ในวันอาทิตย์แรกของเดือน ซึ่งจะ เป็นโอกาสให้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ระหว่างสมาชิก หรือจัดทำกิจกรรมอื่นใดที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้างต้น
3. สมาชิกผู้มีสิทธิกู้เงินได้ ต้องมีแผนการใช้เงิน เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
4. ระเบียบข้อตกลงต่างๆ ให้เป็นไปตามมติของกลุ่ม
5. ใช้ศาลาโรงธรรมของวัดเป็นที่ประชุม ก่อนการประชุมทุกครั้งต้องไหว้พระสวดมนต์ และรับศีลเสมอ
6. จัดแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย โดยใช้ชื่อตามชื่อของมงคล 38 ประการในพุทธศาสนา และมีการเลือกสมาชิกในกลุ่มย่อยคนหนึ่งขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่ม
7. มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ประกอบด้วยผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก เป็นประธานและรองประธาน หัวหน้ากลุ่มย่อยเป็นกรรมการ และเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ

จากวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงาน ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า คณะผู้ริเริ่มจัดตั้ง ธนาคารชีวิต กลุ่มวัดอู่ตะเภา เป็นคณะบุคคลที่เข้าใจในกระบวนการวางแผนเป็นอย่างดี การวางแผนเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ ที่จะกระทำกิจกรรมไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งกำหนดวิธีปฏิบัติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนที่ดีควรจะกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ กำหนดทรัพยากรทางการบริหารที่จะต้องใช้ เช่น เงิน คน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน ซึ่งธนาคารชีวิต ได้ออกกฎระเบียบที่ใช้บังคับในกลุ่มไว้อย่างน่าสนใจ

ระเบียบและกฎข้อบังคับของธนาคารชีวิต (9)

หมวด ก. ทัวไป

1. คณะกรรมการบริหารกลุ่มอยู่ในวาระ ได้คราวละ 1 ปี
2. การรับสมาชิกใหม่ จะต้องให้สมาชิกเก่ารับรอง 2 คน
3. การส่งเงินสะสมรายเดือน ให้ส่งในวันประชุมประจำเดือน ซึ่งจะกำหนดเป็นปีๆไป
4. การออกจากสมาชิกกลุ่ม จะออกได้ในกรณีต่อไปนี้ ก. ตาย ข. ลาออก (การลาออกจะต้องแจ้งความจำนง เป็นลายลักษณ์อักษร ขึ้นต่อคณะกรรมการ

การอย่างน้อย 1 เดือน)

5. สมาชิกผู้กู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบการกู้ เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีสิทธิ์ให้ยกเว้นดอกเบี้ยในเดือนสุดท้ายของการชำระหนี้ ทั้งนี้ต้องเป็นการกู้แบบผ่อนส่ง 12 เดือน
6. เมื่อสมาชิกถึงแก่กรรม กลุ่มจะต้องคืนหุ้นที่มีอยู่หลังจากหักหนี้สินแล้ว ค่าเสียหายที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งสมาชิกผู้ถึงแก่กรรมได้ระบุชื่อไว้
7. สมาชิกของกลุ่มจะต้องระบุชื่อทายาท ผู้มีสิทธิได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนกับกลุ่ม

หมวด ช. ระเบียบการกู้เงินฉุกเฉิน

1. เงินกู้ฉุกเฉินกู้ได้ในกรณี บิดา มารดา หรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยหรือถึงแก่กรรม
2. กู้ได้ไม่เกินครั้งละ 1,000 บาท
3. การชำระหนี้ ให้ชำระเสร็จสิ้นภายใน 12 เดือน พร้อมดอกเบี้ย
4. ในกรณีที่สมาชิกผู้กู้มีคู่สมรส หรือบุตร จะต้องได้รับค้ายินยอมและลงชื่อไว้เป็นหลักฐานในคำขอกู้
5. ผู้กู้จะต้องยื่นคำขอกู้ตามแบบของธนาคารต่อประธานที่ปรึกษา
6. การกู้เพื่อจัดงานศพ หากผู้กู้สามารถส่งเงินกู้คืนได้ภายใน 30 วันหลังจากฌาปนกิจแล้วจะได้รับการยกเว้นดอกเบี้ย

หมวด ค. ระเบียบการกู้เงินสามัญ

1. สมาชิกจะกู้ได้ครั้งละ ไม่เกิน 2,000 บาท (แก้ไขใหม่ ให้สมาชิกเก่า มีสิทธิกู้ได้ถึง 4,000 บาท)
2. สมาชิกผู้ขอกู้จะต้องยื่นคำขอกู้ตามแบบของธนาคาร ต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน ถ้าหลังจากนั้นจะเป็นคิวกู้ของเดือนต่อไป
3. สมาชิกผู้กู้จะต้องชี้แจงจุดหมายและ เหตุแห่งการกู้โดยละเอียด
4. ถ้าในเดือนใดสมาชิกแจ้งความจำนงขอกู้เกินกว่าวงเงินที่มีอยู่ จะตัดสิน

- ผลการกู้โดยให้ผู้กู้จับฉลากและรับเงินด้วยตนเอง
5. สมาชิกผู้ค้าประกันเงินกู้ จะค้าประกันได้เพียง 1 ราย
  6. สมาชิกผู้กู้จะต้องได้รับค้ายินยอมจากคู่สมรสหรือบุตร แล้วแต่กรณี
  7. การชำระหนี้จะต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 12 เดือน พร้อมดอกเบี้ย ร้อยละหนึ่งบาทต่อเดือน
  8. การขอกู้ครั้งต่อไป จะยื่นคำขอกู้ได้ต่อเมื่อได้ชำระหนี้เก่าเสร็จสิ้นแล้ว

จากกฎระเบียบที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่า ผู้วางแผน ผู้ริเริ่ม ฐานการบริหารการเงิน ฐานการบริหารงานสหกรณ์เป็นอย่างดี

การจัดองค์กรของกลุ่มธนาคารชีวิต แยกออกได้ 3 ระดับ (คณะกรรมการ) คือ คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการฝ่ายรับเงิน

คณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ฝ่ายบรรพชิต ซึ่งมีพระอธิการทอง เตชปัญโญ และพระอธิการเตียง ศิสสวัสดิ์ เป็นกรรมการ ฝ่ายฆราวาสมีนายสวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ และนางอรุณี กาญจนสุวรรณ ทั้ง 2 คน เป็นอาจารย์ประจำของวิทยาลัย ครูสงขลา (สหศึกษวิทยาลัย) เป็นกรรมการ

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มย่อย 14 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิก ประมาณ 20 คน การเลือกกลุ่มมักจะเน้นเครือญาติและคนที่สนิทกัน โดยใช้ชื่อตามมงคล 38 ประการ

กลุ่มที่ 1	ชื่อ	กลุ่มประพฤดิธรรม	หัวหน้ากลุ่มคือ	นางห้วย ศรีสุวรรณ
กลุ่มที่ 2	ชื่อ	กลุ่มบูชาคนที่ควรบูชา	หัวหน้ากลุ่มคือ	นางพิณ ศรีเลิศ
กลุ่มที่ 3	ชื่อ	กลุ่มการงานไม่อาคร	หัวหน้ากลุ่มคือ	นายคร่าว ผ่องสุวรรณ
กลุ่มที่ 4	ชื่อ	กลุ่มขันติ	หัวหน้ากลุ่มคือ	นางบุญ ถาวรเจริญ
กลุ่มที่ 5	ชื่อ	กลุ่มคบบัณฑิต	หัวหน้ากลุ่มคือ	นายเย่ จูเท่า
กลุ่มที่ 6	ชื่อ	กลุ่มรู้จักให้	หัวหน้ากลุ่มคือ	นางผล ทองสองยอด
กลุ่มที่ 7	ชื่อ	กลุ่มไม้ค้ำน้ำเมา	หัวหน้ากลุ่มคือ	นางจันทร์อ่อน ถาวรเจริญ
กลุ่มที่ 8	ชื่อ	กลุ่มบำรุงบิดา มารดา	หัวหน้ากลุ่มคือ	นายวุฒิ หวังสุข
กลุ่มที่ 9	ชื่อ	กลุ่มวาจาสุภาสิต	หัวหน้ากลุ่มคือ	นายพร้อม ธรรมทินนะ
กลุ่มที่ 10	ชื่อ	กลุ่มไม้ค้ำคนพาล	หัวหน้ากลุ่มคือ	นายจันทร์ ปาณชาติ

- กลุ่มที่ 11 ชื่อ กลุ่มเว้นจากความชั่ว หัวหน้ากลุ่มคือ นางอ่วม ทองมุณี
 กลุ่มที่ 12 ชื่อ กลุ่มกตัญญู หัวหน้ากลุ่มคือ นางอ่ำ อ่าพลประสาธ
 กลุ่มที่ 13 ชื่อ กลุ่มทำางานที่ไม่เป็นโทษ หัวหน้ากลุ่มคือ นายวิก ถาวรเจริญ
 กลุ่มที่ 14 ชื่อ กลุ่มมีระเบียบวินัย หัวหน้ากลุ่มคือ นายภู ชัยสวัสดิ์

หัวหน้ากลุ่มทั้ง 14 คน เป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง นอกจากนั้นให้สมาชิกทั้งหมดเป็นคนเลือก ประธานกรรมการบริหาร และรองประธานกรรมการบริหาร ผู้เป็นประธานกรรมการบริหาร คือ นายจันทร์ ปาณชาติ ส่วนรองประธาน ๆ คือ นายชา จินดาวงศ์ ประธานกรรมการบริหาร เป็นบุคคลที่สำคัญมากคนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มธนาคารชีวิต ประสบความสำเร็จ ก้าวรุดหน้ามาด้วยดี นายจันทร์ ปาณชาติ ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นประธานฯ ติดต่อกันมา 5 สมัย เป็นบุคคลที่สมาชิกและชาวบ้านโดยทั่วไปนับหน้าถือตา เป็นผู้มีศีลธรรม นำยกย่องชมเชย เคยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคูตะ เกา ก่อนที่จะลาสิกขาบทมาครองเพศฆราวาส รวมเวลาที่ เป็นพระภิกษุ 8 ปี มีฐานะปานกลาง ปัจจุบันอายุ 67 ปี .

ในส่วนของคณะกรรมการบริหาร ยังประกอบด้วย เลขานุการอีก 1 คน ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ มาตลอดคือ นางสาวคลิ่งงล จินดาวงศ์ ซึ่งเป็นครูสอนนักเรียนอนุบาล ของโรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ เป็นธิดาของนายชา จินดาวงศ์ ผู้เป็นรองประธานฯ

คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน เป็นคณะกรรมการที่สำคัญในการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต เป็นผู้ช่วยเหลือจัดการทำบัญชี รายรับรายจ่าย เงินฝากของสมาชิก และการกู้ยืมเงิน คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน ประกอบด้วย นายสนิท จินดาวงศ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ นายเสถียร ลิ่มเซ่ง และนางสาวประจวบ ปาณชาติ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นครูประจำโรงเรียนวัดคอน ค.คูเต่า อ.หาดใหญ่ ในปี พ.ศ. 2532 นายสุภาพ ผู้เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดคอน ก็ได้มาเป็นกำลังสำคัญ เป็นคณะกรรมการฝ่ายรับเงิน อีกคนหนึ่ง

คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน เป็นคณะครูจากโรงเรียนในหมู่บ้านทั้ง 2 โรงเรียน ซึ่งลูกหลานของสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต ศึกษาเล่าเรียนอยู่ สมาชิกจึงรู้สึกเป็นกันเองต่อคณะครูอยู่แล้ว นอกจากนั้นคณะครูที่กล่าวมา ก็เป็นลูกหลานของชาวบ้านในตำบลคูเต่า เช่น คุณครูประจวบ ปาณชาติ ก็เป็นธิดา ของผู้เป็นประธานกรรมการบริหาร

คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญมากในการประสานงานต่างๆ ของกลุ่ม

ธนาคารชีวิต คือ อาจารย์สนิท จินดาวงศ์ ซึ่งเป็นคนในถิ่น ที่รู้จักพื้นที่และรู้จักผู้คนดี อาจารย์สนิท ได้รับการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนวัดดอนและโรงเรียนวัดคูเต่า ต.คูเต่า ชั้นมัธยมศึกษา ที่โรงเรียนสหศาสตร์วิทยา จบแล้วสอบแข่งขัน ได้รับทุนโรงเรียนกัณดาร ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ไปศึกษาวิชาครู ที่วิทยาลัยครูสงขลา จบ ป.กศ.(ต้น) แล้วมาสอนหนังสืออยู่ที่วัดบางลึก บ้านบางโหนด ต.คูเต่า เมื่อปี พ.ศ. 2520 ในปีพ.ศ. 2523 ได้ย้ายมาสอนที่โรงเรียนวัดดอน พร้อมทั้งได้สอบเทียบวุฒิป.ม. และไปศึกษาต่อ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จบ กศ.บ. เมื่อปี พ.ศ. 2529 ได้ย้ายมาเป็นครูใหญ่ที่โรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2530

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการทั้ง 3 คณะ เป็นที่ไว้วางใจของสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต โดยเฉพาะท่านอธิการทอง เตชปฎิไธ คณะกรรมการที่ปรึกษาฝ่ายบรรพชิต เป็นพระที่เสียสละช่วยเหลือ กลุ่มธนาคารชีวิตเป็นอย่างมาก

การอำนวยการหรือการสั่งการ (directing) เป็นภาระหน้าที่ของผู้นำองค์กรในการชักจูงให้สมาชิกในองค์กร ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ภารกิจในส่วนนี้ครอบคลุมตั้งแต่ การตัดสินใจ การเป็นผู้นำ การจูงใจ และการติดต่อสื่อสาร

จากการสังเกตของผู้วิจัย ในเรื่องของการตัดสินใจ สมาชิกมีบทบาทพูดจาในกลุ่มย่อยของตนเองพอสมควร แต่ไม่ค่อยได้ประชุมกลุ่มย่อย หัวหน้ากลุ่มย่อยโดยทั่วไป จะเชื่อฟัง ประธานคณะกรรมการบริหาร และ ท่านอธิการทอง การตัดสินใจ จะเป็นการปรึกษาหารือระหว่าง ประธาน และรองประธานคณะกรรมการบริหาร ท่านอธิการทอง และคณะครูที่เป็นกรรมการฝ่ายรับเงิน การประชุมแต่ละเดือนไม่มีการแยกเป็นกลุ่มย่อย ไม่มีการประชุมกรรมการบริหาร แต่เป็นการประชุมสมาชิกทั้งหมด ปกติจะมาประมาณ 40-50% หรือประมาณ 150 คน ผู้ที่มาไม่ได้ก็ฝากเงินมากับเพื่อนๆญาติๆ เพื่อจ่ายเงินสัจจะประจำเดือน

ในวันอาทิตย์แรกของทุกเดือน สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิตจะทยอยกันมาวัด ตั้งแต่ 9.00 น. เวลาประชุมจริงประมาณ 10.00 น. ลักษณะการประชุมส่วนมาก จะเป็นการชี้แจงรายงานเรื่องต่างๆ ให้สมาชิกทราบ พร้อมทั้งปรึกษาหารือ หากมีเรื่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้นำในการประชุมที่พูดชี้แจงแก่สมาชิกคือ ท่านอธิการทอง หากท่านอาจารย์สวัสดิ์ กาทูจนสุวรรณ ที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส มาด้วย ก็จะช่วยแนะนำเล่าเรื่องต่างๆให้ฟัง เพื่อเป็น

ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ในขณะที่ประชุมกันอยู่ คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน ก็รับเรื่อง การเงิน ทั้งเรื่องเงินฝาก เงินกู้ และเงินชำระหนี้จากการกู้ ประมาณ 11.30 น. สมาชิก นักศึกษาคณะพยาบาล ไปถวายพระภิกษุ การประชุมก็มักจะสิ้นสุดในเวลานั้น แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายการ เงินยังทำงานต่อไป มาพักทานอาหารเที่ยง เมื่อพระภิกษุฉันอาหารเสร็จ พักประมาณ 30 นาที แล้วไปทำงานต่อ จะเสร็จประมาณ 15.00 น. สมาชิกที่ไม่ได้ขอกู้เงิน ก็จะลากลับ เมื่อรับประทานอาหารเที่ยงเสร็จ ประมาณ 13.00 น. ส่วนสมาชิกที่กู้เงิน จะนั่งรอรับ เงิน จะได้เงินเมื่อเวลา 14.00 -15.00 น. เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกทั้งหมดประ- ชุมพร้อมกันที่โรงธรรมของวัด ก่อนการประชุมทุกครั้ง มีการไหว้พระสวดมนต์ และรับศีล เสมอ

มีตัวอย่างการตัดสินใจแก้ปัญหารื่องหนึ่ง ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของสมาชิก ที่ช่วยแก้ ปัญหาการบริหารคือ ในหมวด ค. ข้อที่ 4 ของระเบียบบังคับของธนาคารชีวิต ที่กล่าวว่า "ถ้าในเดือนใดสมาชิกแจ้งความจำนง ขอกู้เกินกว่าวงเงินที่มีอยู่ จะตัดสินใจผลการกู้โดยให้ผู้ที่ จับฉลาก และรับเงินด้วยตนเอง" การบังคับใช้คัมภีร์ระเบียบนี้ ทำให้มีปัญหาเพราะผู้ที่ได้รับ การกู้โดยการจับฉลาก บางครั้งไม่มีความเดือดร้อนที่จะใช้เงินเหมือนผู้ที่ไม่ได้รับการกู้ เพราะจับฉลากไม่ได้ สมาชิกจึงเสนอให้ใช้วิธีระบายความทุกข์ เล่าเรื่องถึงความจำเป็น ในการกู้เงิน ในหมู่ผู้ที่ต้องการกู้ ว่าตัวเองจำเป็นต้องใช้เงินจริงๆ ผลที่สุดเกิดความสามัคคีเห็น ออกเห็นใจ ไม่จำเป็นต้องจับฉลาก สมาชิกก็จะกั้กันแล้วความเดือดร้อนซึ่งกันและกัน แล้ว จัดลำดับการกั้กันเอง เป็นการแก้ปัญหที่ชาญฉลาดมาก โดยใช้วิธีของกลุ่ม ทำให้กลุ่มเติบโตในลักษณะที่สมาชิกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

ภาวะผู้นำของกลุ่มธนาคารชีวิต โดยใช้ทฤษฎีของ Max Weber (10) วิเคราะห์ Weber แจกแจงผู้นำออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. ผู้นำบุพญาธิการ (charismatic leader) 2. ผู้นำตามประเพณี (patrimonial leader) 3. ผู้นำในระบบราชการ (bureaucratic leader) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้นำของกลุ่มธนาคารชีวิต เป็นแบบที่ 2 คือผู้นำตามประเพณี โดยเฉพาะท่านอธิการทอง ที่สมาชิกให้ความนับถือศรัทธาอย่างสูง ในความเสียสละของท่าน ส่วนหนึ่งของความศรัทธามาจากสภาวะความเป็นพระภิกษุของท่าน ส่วนประธานคณะกรรมการบริหาร นายจันทร์ ปาณชาติ พื้นฐานของความเป็นผู้นำ ก็มาจาก คุณธรรม ความอาวุโส ที่ท่านมีอยู่ ที่สมาชิกของกลุ่มยอมรับเชื่อฟัง

หลักการจูงใจของกลุ่มธนาคารชีวิต หากใช้หลักทฤษฎีของ Douglas McGregor

(11) ที่เสนอความคิดว่า การจูงใจให้คนทำงานนั้น ต้องวิเคราะห์ให้ได้ ว่าทัศนคติการมองมนุษย์ของผู้นำนั้นเป็นอย่างไร หากผู้นำขององค์กรมองผู้ร่วมงานหรือสมาชิก ว่าโดยธรรมชาติแล้วไม่ชอบทำงาน ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความรับผิดชอบน้อย ไม่มีความคิดทางด้านความคิดริเริ่ม การจูงใจจะจูงด้วยความต้องการทางด้านร่างกาย และความปลอดภัยเท่านั้น ต้องใช้วิธีการสั่งการ ควบคุมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผล ซึ่งเป็นแนวความคิดทฤษฎี X แต่ในทางกลับกัน หากผู้นำขององค์การมองว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นชอบทำงาน รู้จักควบคุมตนเอง มีความคิดริเริ่ม ในภาวะแก้ปัญหาขององค์การ จะใช้วิธีการจูงใจด้วยความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการสมหวังของชีวิต เพราะสมาชิกหรือผู้ร่วมงานสามารถสั่งการหรือควบคุมตัวเองได้ ซึ่งเป็นแนวความคิดทฤษฎี Y ที่มองมนุษย์ในทางดี

หากใช้ทฤษฎี XY ของ McGregor วิเคราะห์การจูงใจของกลุ่มธนาคารชีวิต จะมีแนวโน้มไปทางทฤษฎี Y คือมองมนุษย์ในทางดี แต่จริงๆแล้ว แนวคิดของ McGregor ไม่ได้ช่วยชี้นำอะไรทั้งสิ้น เพราะทัศนคติการมองคนในทางดี เป็นความคิดทางพุทธศาสนา ที่มองทุกคนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตาย ที่ต้องพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

หากวิเคราะห์เรื่องการติดต่อสื่อสาร ผู้วิจัยไปสังเกตการณ์ครั้งแรกๆ มีความเห็นว่ามีลักษณะการสื่อสารด้านเดียว (one-way communication) และเป็นลักษณะจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง (downward communication) เพราะเห็นว่า ผู้นำกลุ่มจะเป็นฝ่ายพูดเพียงฝ่ายเดียวในการประชุม แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาสังเกตหลายๆ ครั้ง จะเห็นถึงการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) จากเบื้องล่างไปสู่เบื้องบนด้วย (upward communication) แต่ไปออกในลักษณะของกลุ่มย่อย และกลุ่มไม่เป็นทางการ (informal group) โดยสมาชิกจะไม่นำเสนอหรือพูดในที่ประชุม อาจจะเนื่องจากค่านิยมที่ไม่ชอบพูดในที่ชุมชน ของหมู่สมาชิก หรือเพราะมีความศรัทธาจับถือต่อผู้นำ ทำให้ไม่อยากแสดงความคิดเห็นขัดแย้งในที่ประชุม ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เรื่องนี้ในบทวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มธนาคารชีวิตต่อไป

3. ผลงานที่สำคัญของกลุ่มธนาคารชีวิต

ธนาคารชีวิต กลุ่มวัดคูตะ เกา เป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงสูงกลุ่มหนึ่ง มีอายุการจัดตั้งประมาณ 6 ปี มีสมาชิกเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ผลงานที่สำคัญของกลุ่มมีดังนี้

1. การขยายกลุ่มให้ผู้ที่สนใจมาร่วมเป็นสมาชิก นับว่าธนาคารชีวิต ประสบความสำเร็จอย่างสูง สมาชิกเข้าร่วมในโครงการมีเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี และเงินสัจจะสะสมก็สูงขึ้นทุกปี กรณาคูข้อมูลข้างล่างนี้

ปีที่ดำเนินการ	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินสัจจะสะสม (บาท)
ธ.ค. 2527	100	9,000
ธ.ค. 2528	144	61,570
ธ.ค. 2529	179	135,620
ธ.ค. 2530	223	224,220
ธ.ค. 2531	222	304,380
ธ.ค. 2532	321	436,360
พ.ค. 2533	350	503,570

2. สนับสนุนเงินทุนให้แก่สมาชิกที่ต้องการใช้เงิน สมาชิกส่วนมากเป็นเกษตรกร ที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ จากการประเมินของเกษตรกรตำบลที่ได้กล่าวมาแล้ว รายได้เฉลี่ยของชาวบ้านในเขตตำบลคูเต่า มีรายได้ปีละประมาณ 5,000-6,000 บาท การระดมทุนเพื่อเพิ่มผลผลิต ไม่ว่าจะซื้อปุ๋ย ค่าจ้างไถ หรือซื้อเมล็ดพืชผัก สมาชิกได้ก็ยืมเงินจากธนาคารชีวิต สมาชิกบางคนได้ใช้เงินจากการกู้ เอาไปใช้ในการไถก่อนที่นา ที่ติดงานอยู่ สมาชิกบางคนต้องใช้เงินเพื่อการศึกษาของลูกหลาน บทบาทการสนับสนุนทุนแก่สมาชิกได้ช่วยลดความเดือดร้อนทางการเงินแก่สมาชิกเป็นอย่างมาก เพราะหากกู้กันเองมีใช้กู้จากธนาคารชีวิต ดอกเบี้ยจะสูงกว่าประมาณ 5-6 เท่าตัว

3. พัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก กลุ่มธนาคารชีวิต ได้สนับสนุนความรู้ทางด้านการเกษตร เช่น ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ไม่ต้องซื้อปุ๋ยสำเร็จรูปจากตลาด ส่งเสริมให้สมาชิกทุกราวเรือนมีส่วนร่วมที่ถูกสุขลักษณะใช้เป็นของตนเอง ส่งเสริมให้เพาะปลูกส้มโอ ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อของชาวตำบลคูเต่ามาช้านาน เป็นผลไม้ที่ตลาดต้องการมาก นอกจากนั้น

การที่สมาชิกได้มาพบปะกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง เวลามีปัญหาอะไรก็ได้ปรึกษาหารือกัน

ธนาคารชีวิต กลุ่มวัดอุตะเภา เคยจัดสัมมนาสมาชิกขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการเน้นให้สมาชิกได้พัฒนาความรู้ในการแก้ปัญหา ทักษะกรรมของกลุ่มอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2530 โดยมีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา นายชิต นิลพานิช ให้เกียรติมาบรรยายเรื่อง แนวนโยบายการพัฒนาจังหวัดสงขลา ให้แก่สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต การจัดสัมมนาครั้งนั้น สำเร็จด้วยดี มีสมาชิกร่วมงานประมาณ 80 % เงินทุนที่ใช้ในการจัดสัมมนา มาจากดอกเบี้ยของกลุ่มธนาคารชีวิต

การสัมมนาครั้งที่ 2 ได้เพิ่มเรื่องการไปคูกานของหมู่บ้านอื่นๆด้วย ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 5-8 พฤษภาคม 2532 สมาชิกของกลุ่มประมาณ 50 คน ได้ไปศึกษาคูกาน หมู่บ้านตัวอย่างที่ตำบลน้ำขาว อ.จะนะ จ.สงขลา ที่บ้านทุ่งคา อ.ยี่งอ จ.ปัตตานี ได้แวะเยี่ยมคุณศุภย์ทิ-กุลทอง อ.เมือง จ.นราธิวาส และได้แวะคูกานของหมู่บ้านตัวอย่าง ที่ อ.สุไหงปาดิ จ.นราธิวาส ก่อนเดินทางไปคูกาน มีการสัมมนาหาละทางแก้ไขปัญหาคูกานต่างๆของกลุ่ม เงินทุนส่วนหนึ่งของการจัดสัมมนาครั้งนี้ ได้จากดอกเบี้ย ที่เกิดจากการบริหารงานของกลุ่มธนาคารชีวิต อีกส่วนหนึ่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดสมทบให้ พร้อมทั้งได้ช่วยจัดหาวิทยากร และติดต่อประสานงานให้

4. ช่วยเหลือพิเศษแก่สมาชิกเมื่อประสบปัญหา นอกจากบริการให้สมาชิกกู้เงินได้ครั้งละ 1,000 บาท ในกรณีที่ต้องการใช้เงินอย่างเร่งด่วน กลุ่มธนาคารชีวิต ยังช่วยเหลือสมาชิกหรือพ่อแม่ของสมาชิกเมื่อถึงแก่กรรม โดยทางกลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจศพ รายละเอียด 1,000 บาท ตัวอย่างเช่นในปี 2531 ได้จ่ายเงินค่าช่วยเหลือฌาปนกิจศพ 7 ราย รวม 7,000 บาท และในปีเดียวกันมีปัญหาน้ำท่วมใหญ่ ทางกลุ่มธนาคารชีวิต ได้จ่ายช่วยเหลือสมาชิกทุกคน คนละ 100 บาท เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก โดยเอาเงินส่วนของดอกเบี้ยที่ได้จากการกู้ของสมาชิมาจ่าย เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 22,000 บาท

5. ช่วยพัฒนาชุมชนและวัดวาอาราม เกือบทุกปี ดอกเบี้ยส่วนหนึ่งที่ได้จากธนาคารชีวิต จะถูกใช้ ไปในการช่วยเหลือโรงเรียนในหมู่บ้านทั้ง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ และโรงเรียนวัดคอน เช่นในปี พ.ศ. 2532 ช่วยเหลือโรงเรียนทั้งสองเป็นเงิน 2,000 บาท นอกจากนั้นกลุ่มธนาคารชีวิต ได้นำดอกเบี้ยไปช่วยเหลือในงานทอดกฐินของวัดอุตะเภาทุกครั้ง เช่นในปี พ.ศ. 2531 ได้ช่วยเหลืองานทอดกฐินเป็น

จำนวนเงิน 2,700 บาท นอกจากนั้น บ่อยครั้งที่สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต มักจะร่วมแรงร่วมใจกันช่วยพัฒนาวัด โดยการช่วยงานก่อสร้าง ซุดดิน ขนทราย ปลูกต้นไม้ และทำความสะอาดวัด ซึ่งเป็นการฟื้นฟูบทบาทความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดและบ้าน

4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มธนาคารชีวิต

จากการสัมภาษณ์สมาชิกและกรรมการของกลุ่มธนาคารชีวิต จำนวน 53 คน โดยใช้หลักการ Random Sampling ที่ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมที่จะได้สัมภาษณ์ แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์มีทั้งให้แสดงความคิดเห็นและให้สมาชิกวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มธนาคารชีวิต ตามทัศนะของตนเอง โดยผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย) ถามถึงปัญหา 13 ประการ ในแต่ละปัญหาให้สมาชิกวิเคราะห์ว่า มีปัญหามาก หรือ มีปัญหาบ้าง หรือ ไม่มีปัญหาเลย ปัญหาทั้ง 13 ข้อที่ใช้ถามสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต (กรุณาดูแบบสัมภาษณ์ที่ภาคผนวก) ผู้วิจัยได้จากการศึกษาสรุปปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ ผลการศึกษาปรากฏตามข้อมูลข้างล่าง

ปัญหา	ไม่ตอบ (9)	ปัญหามาก (1)	มีปัญหาบ้าง (2)	ไม่มีปัญหา (3)	ค่ามัธยิม
1. เสียเวลาในการประชุม	1	3(6%)	16(30%)	33(62%)	2.58
2. สมาชิกขาดการประชุม	1	8(15%)	42(79%)	2(4%)	1.88
3. สมาชิกมาประชุมไม่พร้อม- เพรียง ไม่ตรงต่อเวลา	1	14(26%)	34(64%)	4(8%)	1.81
4. สมาชิกไม่ตระหนักถึงการ รักษาความปลอดภัย	2	6(11%)	19(36%)	26(49%)	2.39
5. สมาชิกให้คนอื่นมากู้แทน ปฏิเสธความรับผิดชอบในการกู้	3	4(8%)	24(45%)	22(42%)	2.36
6. สมาชิกไม่ส่งเงินกู้ตามกำหนด	2	6(11%)	38(72%)	7(13%)	2.02
7. เงินกู้ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้การกู้เงินล่าช้า	1	1(2%)	31(59%)	20(38%)	2.37

8. สมาชิกไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติของกลุ่ม	1	7(13%)	38(72%)	7(13%)	2.00
9. สมาชิกในกลุ่มย่อยไม่ได้ร่วมในการทำงาน	2	7(13%)	41(77%)	3(6%)	1.92
10. สมาชิกไม่กล้าแสดงออกไม่กล้าพูด	1	24(45%)	25(47%)	3(6%)	1.60
11. หากขาดท่านอธิการทองแล้วกลุ่มมีปัญหาแน่	1	22(42%)	23(43%)	7(13%)	1.71
12. ขาดการพัฒนาคุณธรรมของสมาชิก	9	6(11%)	34(64%)	4(8%)	1.95
13. ขาดการวางแผนวางโครงการในอนาคต	3	13(25%)	33(62%)	4(8%)	1.82

จากข้อมูลที่น่าเสนอ จะมองเห็นว่ากลุ่มธนาคารชีวิต ตามทัศนะของสมาชิก มีปัญหาสำคัญ 5 ประการ คือ ข้อที่ค่ามัธยมติค่า ได้แก่ข้อที่ 2 3 10 11 และ 13

-) ปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่สมาชิกคิดว่าต้องรีบปรับปรุงแก้ไข คือข้อที่ 10 ที่ว่า "สมาชิกไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าพูด" ซึ่งปัญหานี้เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายประการ ประการแรกอาจเนื่องจาก การประชุมแต่ละครั้ง เป็นลักษณะชี้แจงและชี้แนะของผู้นำองค์กร โดยเฉพาะที่ปรึกษาฝ่ายบรรพชิต มักจะเป็นฝ่ายพูด ซึ่งสมาชิกจะเกรงใจรับฟัง แต่เนื่องจากสถานะที่ท่านเป็นพระภิกษุที่ทุกคนเคารพศรัทธา การสอบถาม หรือการโต้แย้งทางความคิด เกือบจะไม่เกิดขึ้นเลย หากมองเรื่องนี้ทางนัยบวก ก็อาจจะมองว่า กลุ่มธนาคารชีวิต มีเอกภาพในการบังคับบัญชาสูงมาก เชื่อฟังผู้นำของกลุ่ม แต่หากมองในทางลบอาจจะกล่าวว่า มีลักษณะค่านิยมแบบอำนาจนิยม ที่ผู้นำองค์กรเป็นผู้ชี้แนะ

เหตุผลประการที่สอง ที่พอจะอธิบายปรากฏการณ์แห่งปัญหา ที่สมาชิกไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าพูด อาจเนื่องจากค่านิยมของสังคมไทยในชนบท ที่ปกติจะมีวัฒนธรรม เชื่อผู้นำ ไม่ชอบพูดคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็น อีกทั้งการถือสุภชาติที่ว่า "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง" ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) ที่เป็นมาช้านาน แต่เป็นที่น่ายินดี ที่สมาชิกส่วนมากของกลุ่มธนาคารชีวิต มองเรื่องนี้ว่าเป็นปัญหา

อยากปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้ช่วยให้งานของกลุ่มธนาคารชีวิต ก้าวรุดหน้ายิ่งขึ้น

การแก้ไขปัญหานี้ ตามทัศนะของผู้วิจัย (ความคิดบางส่วนได้จากการสอบถามสมาชิก ผู้ถูกสัมภาษณ์) แยกออกได้ 2 วิธี

วิธีแรก เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกล้าแสดงออก ต้องมีการประชุมกลุ่มย่อยทุกครั้ง ในการพบปะแต่ละเดือน โดยอาจจะแยกประชุมกลุ่มย่อยประมาณ 30 นาที หลังจากประชุมใหญ่ ของสมาชิกทั้งหมดแล้ว เพื่อให้สมาชิกนำเสนอเรื่องต่างๆ ได้อย่างเสรี โดยเฉพาะความคิดริเริ่มใหม่ๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มธนาคารชีวิต การจัดกลุ่มย่อย ก็ให้ยึดหลักการ ที่วางไว้ คือทั้ง 14 กลุ่มย่อย มีหัวหน้ากลุ่ม ที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นตัวแทนของกลุ่มใน คณะกรรมการบริหาร และ หัวหน้ากลุ่มก็เป็นประธานในที่ประชุม อาจจะมีการเลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน เพื่อฝึกทักษะบันทึกการประชุม รวบรวมเรื่องราวที่ได้พูดคุยกัน ปกติสมาชิก ทั้งหมด จะมาประชุมประมาณ 50% ในแต่ละครั้ง แต่เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 20 คน หากมาประชุมเพียงครั้งเดียว แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ในการประชุมกลุ่มย่อย

เมื่อกกลุ่มย่อยประชุมเสร็จ หัวหน้ากลุ่มย่อย ก็มาประชุมร่วมกัน ก็คือ การประชุมคณะกรรมการบริหาร ซึ่งปกติเกือบจะไม่ค่อยประชุมกัน แต่ด้วยวิธีนี้ จะได้ประชุม 3 ระดับในทุก เดือน กล่าวคือ ระดับที่ 1 เป็นการประชุมใหญ่ โดยที่ปรึกษาชาวราส ที่ปรึกษาบรรพชิต หรือ ประธานคณะกรรมการบริหาร นำเสนอเรื่องราวต่างๆ หรือปัญหาต่างๆ ให้สมาชิก พิจารณา ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ระดับที่ 2 เป็นการประชุมกลุ่มย่อย พิจารณาข้อเสนอของที่ประชุมใหญ่ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที เช่นกัน และระดับสุดท้าย เป็นการประชุมคณะกรรมการบริหาร เพื่อสรุปวิเคราะห์แนวความคิดที่แต่ละกลุ่มย่อยเสนอมา ก่อนที่จะ ออกเป็นมติของกลุ่มธนาคารชีวิต ในระดับนี้ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ด้วยวิธีประชุม 3 ระดับ ผู้วิจัยมั่นใจว่า ใช้เวลาเพียง 1.5 ชั่วโมง การประชุม คงสำเร็จด้วยดี กล่าวคือ หากเริ่มประชุมเวลา 10.00 น. เวลา 11.30 น. ซึ่งเป็น เวลาที่จะถวายภัตตาหาร ก็จะเสร็จประชุมพอดี หากมีเรื่องพิเศษ คณะกรรมการบริหาร ก็สามารถประชุมต่อได้ ในภาคบ่าย

ด้วยวิธีที่กล่าวมา จะช่วยลดภาระของผู้นำ โดยเฉพาะท่านอธิการทอง จากการ สังเกตของผู้วิจัย ท่านเป็นผู้หูชั้นแรกในการประชุม ประจำเดือนทุกครั้ง และใช้เวลาานานพอสมควร ประมาณ 80-90 นาที

ด้วยวิธีการประชุม 3 ระดับที่เสนอแนะ นอกจากแก้ปัญหาการไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออกของสมาชิกแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหา ข้อที่ 11 ที่สมาชิกส่วนมาก มีความรู้สึก ว่า "หากขาดท่านอธิการทองแล้ว กลุ่มมีปัญหาแน่" เพราะหากปล่อยไปในรูปแบบเดิม สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิตอุปมาเหมือนเด็กตัวเล็กๆ ที่ต้องรอให้ผู้ใหญ่ป้อนอาหารอยู่เรื่อยๆ จนขาดความมั่นใจ ในการช่วยตนเอง ขาดความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาค่างๆ

ภาระที่ท่านอธิการทอง ช่วยเหลือกลุ่มธนาคารชีวิต นับว่าสูงมาก ท่านเคยกล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านเป็นทั้ง ภารโรง กรรมการ โฆษก ที่ปรึกษา และประธานคณะกรรมการ จากการสังเกตการทำงานของท่าน ผู้วิจัยเห็นด้วยในคำกล่าวของท่าน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในระยะแรกๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่ท่านต้องทำเช่นนั้น แต่เมื่อกลุ่มมีสมาชิกถึง 350 คนแล้ว และดำเนินงานมาถึง 6 ปีแล้ว สมาชิกต้องหาวิธีช่วยเหลือนั่น อย่านำท่านทำงานหนักเกินไป ท่านได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า "สมาชิก 350 คนแล้ว คงจะหยุดรับสมาชิกใหม่ เพราะภาระงานก็มากขึ้นเมื่อคนมาก" นอกจากนั้นท่านต้องมีภาระอื่นๆ เช่นการเป็นเจ้าอาวาสวัดคอน ที่ต้องรับภาระค่อนข้างหนักเช่นกัน เพื่อพัฒนาปรับปรุงวัดคอนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่สาธุชน

ปัญหาอีก 3 ข้อ ที่สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต มองว่าเป็นปัญหาที่ควรแก้ไข คือ เรื่องสมาชิกมาประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน ไม่ตรงเวลา (ข้อ 3) สมาชิกขาดประชุม (ข้อ 2) และการขาดการวางแผนวางโครงการในอนาคต (ข้อ 13)

ในทัศนะของผู้วิจัย ที่เคยช่วยประสานงานให้กลุ่มธนาคารชีวิต เมื่อไปปฏิบัติงานที่ จ. บัตตานี และ จ. นราธิวาส มีความเห็นว่า กลุ่มธนาคารชีวิต ทำงานตรงต่อเวลาอย่างมาก แต่เมื่อสัมภาษณ์แล้ว ผลออกมาอย่างนี้ แสดงว่าสมาชิกส่วนมาก ยังไม่พอใจในการประชุมประจำเดือน มูลเหตุของปัญหา อาจจะเนื่องจากสมาชิกบางส่วน คิดว่ามาวัด (มาประชุม) เพื่อเอาเงินมาชำระ ไม่ว่าจะ เป็นเงินฝาก หรือเงินกู้ จนลืมคิดไปว่า วัตถุประสงค์ของธนาคารชีวิต ที่แท้จริงคือ "เพื่อฝึกให้สมาชิกภายในกลุ่มรู้จักควบคุมตนเอง สำนึกในบทบาท และเคารพกติกาของสังคม เพื่อให้สมาชิกมั่นใจในพลังสังฆะ "

ปัญหาที่กล่าวมา และปัญหาสมาชิกขาดประชุม ผู้วิจัยขอเสนอให้ที่ประชุมใหญ่ และที่ประชุมย่อย ช่วยกันพิจารณาว่า มีมาตรการที่แก้ไขปัญหายังไร

ส่วนปัญหาข้อสุดท้าย ที่สมาชิกประมาณ 26% มองว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมาก คือปัญหาเรื่องแผนงาน หรือโครงการของกลุ่มในอนาคต ว่ามีอะไรบ้าง? สมาชิกที่เป็นห่วงเรื่องนี้ เพราะมองว่ากลุ่มธนาคารชีวิต ไม่มีโครงการอนาคตที่เด่นชัด ไม่ว่าจะ เรื่องพัฒนาคุณธรรม

พัฒนาอาชีพ หรือพัฒนาหมู่บ้าน เช่นสมาชิกบางคนเสนอให้ มีห้องสมุดประจำ...
เสนอให้มีการจัดตั้ง สหกรณ์ร้านค้า ในหมู่บ้าน ปรากฏว่าข้อเสนอของเขา ไม่ได้มีการ
พิจารณาอย่างจริงจัง ไม่มีผู้รับผิดชอบต่อโครงการ ปัญหาเรื่องโครงการในอนาคต ผู้วิจัยมี
ข้อเสนอแนะว่า ในแต่ละปี ควรจะมีการประชุมใหญ่ หนึ่งวัน เพื่อสรุปผลงานที่ผ่านมา และ
งานที่กำลังทำ หรือคิดจะทำในปีหน้า หากเป็นไปได้ ก็ให้ประชุม 3 ระดับ ตามที่กล่าวมา
เพื่อมุ่งให้สมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน และประเมินผลงานที่ผ่านมา

ต่อคำถามที่ว่า จะปรับปรุงแก้ไข ให้การทำงานของกลุ่มธนาคารชีวิต มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น จะทำอย่างไร? ผู้ตอบคำถาม ประมาณ 23% มองว่ากลุ่มย่อยควรมีบทบาทให้มากขึ้น
อีก 21% มองว่าให้ทำงานเป็นทีมให้มากขึ้น และเพียง 8% เท่านั้น ที่มองว่าการพาไปดูงาน
หมู่บ้านอื่นๆจะช่วยแก้ปัญหา ส่วนผู้ที่มีความเห็นว่า ควรผสมผสาน 3 ข้อที่กล่าวมา มีประมาณ
10% แต่ที่น่าสังเกตคือ ประมาณ 37% มีความคิดแก้ปัญหาหลากหลาย ใน 37% นี้จะมี
อยู่ประมาณหนึ่งในสาม ที่มองว่าทุกอย่างคืออยู่แล้ว ไม่ต้องแก้ไขอะไรเลย มีอยู่ประมาณ 10%
ของสมาชิกทั้งหมด

★ กล่าวโดยสรุป สมาชิกส่วนมาก มองว่าแนวทางในการปรับปรุงการทำงานของกลุ่ม
ธนาคารชีวิต ต้องให้กลุ่มย่อยมีบทบาทมากขึ้น และให้ทำงานเป็นทีมมากขึ้น

วิธีการให้กลุ่มย่อย มีบทบาทมากขึ้น วิธีการหนึ่งที่เสนอโดย อาจารย์สนิท จินดาวงศ์
(กรรมการฝ่ายรับเงิน) และอาจารย์สวัสดิ์ กาตุจนสุวรรณ (ที่ปรึกษาฝ่ายชราवास) คือ ให้
หัวหน้ากลุ่มย่อย เก็บรวบรวมเงินสัจจะสะสมแต่ละเดือน ในกลุ่มของตนเอง เช่นสมาชิก 20
คน หัวหน้ากลุ่มเก็บส่ง 600 บาท (20คน*30บาทต่อเดือน = 600) แล้วนำเงินจำนวนนั้น
มามอบให้กรรมการฝ่ายรับเงิน แทนที่จะให้สมาชิกแต่ละคนมามอบให้แก่กรรมการฝ่ายรับเงิน
อย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบัน หากบริหารโดยวิธีใหม่ จะช่วยลดภาระกรรมการฝ่ายรับเงินลง
อย่างมาก จะประหยัดเวลาไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง คือการทำงานประมาณ 5 ชั่วโมง อาจจะมี
เหลือเพียง 2 ชั่วโมง แต่มีบางคนค้านว่า หากให้หัวหน้ากลุ่มย่อยรวบรวมเงิน สมาชิกจะ
ขาดประชุมเพิ่มขึ้น เพื่อพิสูจน์ความจริงข้อนี้ ควรจะนำข้อเสนอแนะที่ว่า นำไปปฏิบัติ ว่า
ผลเป็นอย่างไร ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากนำข้อเสนอที่ว่ามาปฏิบัติ ควรจัดให้มีการ
การประชุมสมาชิกและกรรมการ 3 ระดับที่กล่าวมา เพราะจะทำให้ทุกคนรู้สึกได้ว่า ตัวเอง
มีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในกรณีพาไปดูงาน ซึ่งเมื่อวันที่ 5-8 พฤษภาคม 2532 สมาชิกประมาณ 50 คน ไปดู

งานนอกสถานที่ โดยความช่วยเหลือ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สมาชิกที่ถูกสัมภาษณ์ จำนวน 22 คน ตอบว่าคนได้เข้าร่วมตลอดโครงการ อีก 15 คน ได้มาร่วมฝึกอบรมเฉพาะที่วัด ไม่ได้เดินทางไปดูงาน จาก 37 คน มีเพียง 14 คน หรือประมาณ 35% ที่เห็นว่าโครงการไปดูงานมีประโยชน์มาก ส่วนที่เหลือมองว่ามีประโยชน์บ้าง เหตุที่ว่า มีประโยชน์บ้าง ก็เนื่องจาก "ได้แต่พูด แต่ไม่ได้มาทำอะไร เป็นขึ้นเป็นอัน" ตามคำพูดของสมาชิกคนหนึ่งที่ได้สัมภาษณ์แก่ผู้วิจัย ด้วยเหตุนี้ สมาชิกส่วนมากไม่เห็นว่าการพาไปดูงานหมู่บ้านอื่นๆ จะช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มธนาคารชีวิต

การจัดสัมมนาของกลุ่ม เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2530 ที่มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ 80% จากสมาชิกที่ถูกสอบถามด้วยหลัก Random sampling มีคนเข้าร่วม 75.5% ผู้ที่มาร่วมจำนวน 31% เห็นว่าการจัดสัมมนาครั้งนี้ มีประโยชน์มาก 61% เห็นว่ามีประโยชน์บ้าง และเพียง 7% เห็นว่าไม่มีประโยชน์

เกี่ยวกับคำถามที่ว่า เงินที่กู้จากธนาคารชีวิต สมาชิกได้นำไปใช้ทำอะไรบ้าง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ใช้ในการลงทุน จำนวน 12 คน คิดเป็น 24%
2. ใช้หนี้ จำนวน 13 คน คิดเป็น 26%
3. ใช้ในการศึกษาของลูกหลาน จำนวน 6 คน คิดเป็น 12%
4. อื่นๆ เช่น ใช้จ่าย ฯลฯ จำนวน 7 คน คิดเป็น 14%
5. ใช้ในการลงทุนและใช้หนี้ จำนวน 1 คน คิดเป็น 2%
6. ใช้หนี้และใช้ในการศึกษาของลูกหลาน จำนวน 1 คน คิดเป็น 2%
7. ไม่เคยกู้ จำนวน 10 คน คิดเป็น 20%
9. ไม่ตอบ จำนวน 3 คน คิดเป็น 6%

เป็นที่น่าสังเกตว่า เงินกู้ประมาณ 50% ถูกใช้ไปในการลงทุนและใช้หนี้ ผู้ที่ตอบว่าตัวเองไม่เคยกู้ มีอยู่ประมาณ 10 คน คิดเป็น 20% ของสมาชิก แสดงว่ามีสมาชิกประมาณหนึ่งในห้า ที่ไม่เคยกู้ยืมเงินเลย เป็นคนที่มาร่วมเพื่อจะทำบุญและพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะคนพวกนี้ (หากมองตามหลักเศรษฐศาสตร์) ยิ่งฝากเงินไว้กับกลุ่มธนาคารเท่าไร โดยตัวเองไม่กู้ยืม ยิ่งเสียประโยชน์ในค่าของเงินที่ตกลงไป เพราะเป็นการฝากที่ไม่ได้ดอกเบี้ย พวกที่ไม่กู้ยืมจะมีเจตนาธรรม ที่จะทำบุญหรือพัฒนาหมู่บ้านเป็นหลัก

5. ผลกระทบต่อการพัฒนาชนบท

ก่อนพิจารณาว่า กลุ่มธนาคารชีวิต มีผลกระทบต่อการพัฒนา
ราวข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับลักษณะสมาชิกและสภาพสังคมของกลุ่มธนาคาร
เห็นภาพรวมของสมาชิกและสังคมในเชิงกว้าง

1. อายุ อายุเฉลี่ยของสมาชิก 45 ปี ✓
2. เพศ 72% ของสมาชิกเป็นผู้หญิง และ 28% ของสมาชิกเป็นผู้ชาย
3. การศึกษา 13% ของสมาชิกไม่รู้หนังสือ
65% ของสมาชิก จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
20% ของสมาชิก จบการศึกษาสูงกว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
4. รายได้ รายได้เฉลี่ยของสมาชิก 2,119 บาทต่อเดือนต่อคน แต่เมื่อไม่คิดสมาชิก
ที่เป็นข้าราชการ รายได้เฉลี่ยจะลดเหลือประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน
ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยที่เกษตรกรตำบลประมาณการ ประมาณ 3 เท่าตัว
5. ที่อยู่ 24% ของสมาชิก อยู่หมู่ที่ 8 ค.ศ.เค่า
62% ของสมาชิก อยู่หมู่ที่ 9-ค.ศ.เค่า
8% ของสมาชิก อยู่หมู่ที่ 10 ค.ศ.เค่า
6% ของสมาชิก อยู่หมู่บ้านอื่นๆ
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว ในหนึ่งครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต มีคนอยู่
อาศัยเฉลี่ยประมาณ 5 คน เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิตครัวเรือนละ
ประมาณ 2 คน
7. อาชีพของสมาชิก 36% ทานา 10% ทานาและค้าขาย
17% ค้าขาย 15% รับจ้าง
10% รับราชการ 10% อื่นๆ
8. เหตุที่สมัครเป็นสมาชิก
8% เพื่อนชวน
28% เห็นว่ามีประโยชน์ในการกู้เงิน
32% สร้างกุศลช่วยเหลือวัดและส่วนรวม
4% เพื่อนชวนและ เห็นว่ามีประโยชน์ในการกู้เงิน
13% เห็นว่ามีประโยชน์ในการกู้เงินและสร้างกุศลช่วยเหลือส่วนรวม

11% เพื่อนชวน เห็นว่ามีประโยชน์ทั้งการกู้เงิน

2% เพื่อนชวน และเห็นว่ามีประโยชน์ในการช้

9. ประโยชน์ที่ได้จากการสมัครเป็นสมาชิก

	ไม่ตอบ ประโยชน์มาก		ประโยชน์บ้าง		ไม่มีประโยชน์	ค่ามัธยิม
	คน	คน(%)	คน(%)	คน(%)		
1. ได้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ	1	43(81%)	9(17%)	0	1.17	
2. ได้ร่วมทำกุศลช่วยคนอื่น	0	36(67%)	17(32%)	0	1.32	
3. ได้สมาคมกับเพื่อนฝูง	0	15(28%)	37(70%)	1	1.74	
4. ได้ช่วยกันลดละ เลิกอบายมุข	3	9(17%)	28(52%)	13(24%)	2.12	
5. ได้พัฒนาคุณธรรมเช่นฝึกสมาธิ	1	14(26%)	31(28%)	7(13%)	1.87	
6. ช่วยพัฒนาการประกอบอาชีพ	2	19(36%)	30(56%)	2(4%)	1.67	
7. ได้ร่วมกันช่วยพัฒนาหมู่บ้าน	0	25(47%)	27(50%)	1(2%)	1.55	
8. ได้ร่วมกันช่วยพัฒนาวัด	1	30(56%)	22(41%)	0	1.42	

10. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา บุคคลที่สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต ไปพึ่งพามากที่สุดคือ

1.ญาติ สมาชิกที่ตอบว่าพึ่งพาญาติ 34 คน คิดเป็น 64%

2.พระ สมาชิกที่ตอบว่าพึ่งพาพระ 9 คน คิดเป็น 17%

3.ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกที่ตอบว่าพึ่งพาผู้ใหญ่บ้าน 9 คน คิดเป็น 17%

4.เพื่อน สมาชิกที่ตอบว่าพึ่งพาเพื่อน 1 คน คิดเป็น 2%

จากข้อมูลที่จำแนกออก 10 ประการที่กล่าวมา มีข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่ 2 ประการ ประการแรกคือเรื่องเพศ สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต ประมาณ 3 ใน 4 เป็นผู้หญิง ทำไมผู้ชายเข้าร่วมเป็นสมาชิกน้อย? เหตุผลที่พอจะอธิบายปรากฏการณ์นี้ คงมาจากเป้าหมายของกลุ่มที่ว่า "เพื่อให้สมาชิกมั่นใจในพลังสังฆะ ของแต่ละคนในการเว้นชั้ว ทำดี และทำใจให้ผ่องใส" การพิจารณาคัดเลือกสมาชิกที่ใช้อยู่ มีการตรวจสอบด้วยว่า สมาชิกที่สมัครเข้ามาใหม่ ชอบเล่นการพนันหรือไม่? ดิสุราหรือเบลา? มีหนี้สินแล้วรับผิดชอบหรือไม่? กลุ่มผู้ชายมักจะมีปัญหาเรื่องเหล่านี้ และไม่นิยมเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของวัดของพระ ทำให้สมาชิกที่เป็นผู้ชายของกลุ่มธนาคารชีวิต มีน้อย เพราะหากต้องการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต้องปรับปรุงนิสัยของตนเอง ให้เหมือนสมาชิกส่วนใหญ่ที่มีคุณธรรม เรื่องนี้เป็นบรรทัดฐาน ของกลุ่มธนาคารชีวิตที่น่าสนใจมาก เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มธนาคารชีวิตมีปัญหา

น้อย เพราะสมาชิกค่อนข้างมีคุณภาพ และมีคุณธรรมสูง

ข้อสังเกตประการที่สอง เกี่ยวกับมูลเหตุที่สมัครเป็นสมาชิ
กที่สำคัญในการสมัครเป็นสมาชิก มี 2 ประการคือ เห็นว่ามีปร
การสร้างกุศลช่วยเหลือส่วนรวม แรงจูงใจ 2 อย่างนี้ มีพอๆกัน
เนื้องานไปด้วยดี คือมุ่งทั้งประโยชน์ส่วนตัว และประโยชน์ส่วนรวม .. เรของกลุ่ม
ธนาคารชีวิต ที่ว่า "เงินเป็นอุปกรณ์สำหรับให้สมาชิกฝึกทำกิจกรรมของตนร่วมกัน" เพื่อ
พิสูจน์หลักการข้อนี้ว่า ในเชิงปฏิบัติแล้ว เงินเป็นอุปกรณ์หรือเป้าหมาย ในสถานการณ์ที่เป็น
อยู่ในปี 2533 ผู้วิจัยจึงให้สมาชิกพิจารณาประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิก (ข้อที่ 9) ผล
ที่ออกมา ที่สมาชิกมองว่าเป็นประโยชน์มากคือ ได้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ มีค่าเฉลี่ย 1.17
(ยิ่งค่าเฉลี่ยใกล้หนึ่งหรือมีค่าน้อย แสดงว่ามีประโยชน์มากในทัศนะของสมาชิก) รองลงมา
คือได้ร่วมทำกุศลช่วยคนอื่น (1.32) ได้ร่วมกันช่วยพัฒนาวัด (1.42) และได้ร่วมกันช่วย
พัฒนาหมู่บ้าน (1.55) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในประเด็นที่ว่า ได้ช่วยกันลดละเลิกอบายมุข
เพื่อพัฒนาคุณธรรม ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าการมาเป็นสมาชิก ในทัศนะของสมาชิก มีได้
ช่วยในการลดละเลิกอบายมุข กล่าวคือมีสมาชิกเพียง 9 คน จากผู้ถูกสัมภาษณ์ 53 คน คิด
เป็น 17% เห็นว่ามีประโยชน์มาก 13 คนของผู้ตอบ หรือ 24% เห็นว่าไม่มีประโยชน์ใน
เรื่องการลดละเลิกอบายมุข เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความเกี่ยวพัน 2 ประการ ประการแรก
คือสมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต ไม่มีปัญหาเรื่องอบายมุข เพราะผู้ที่ถูกคัดเลือกให้เป็นสมาชิก
เป็นคนที่มีความดีอยู่แล้ว ประการที่สองคือ กลุ่มธนาคารชีวิตยังขาดกิจกรรม เกี่ยวกับ
เรื่องพัฒนาคุณธรรม ซึ่งเมื่อผู้วิจัยสอบถามผู้ถูกสัมภาษณ์หลายคน ก็ตอบในลักษณะเดียวกันคือ
มีการฝึกสมาธิเป็นครั้งคราว ไม่ได้กระทำเป็นกิจวัตรประจำ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับประ
โยชน์ที่สมาชิกได้รับเมื่อมองภาพรวมแล้ว ต้องยอมรับว่า สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต มี
เจตจำนงที่แน่วแน่ ที่จะช่วยคนอื่นและพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง *

การพัฒนาหมู่บ้านในชนบทไทย ที่ขาดตลาดและเกิดประโยชน์แก่ชาวบ้านมากที่สุด คือ
การพัฒนาชาวบ้านให้มีศักยภาพในการคิดแก้ไขปัญหาของเขาเอง แม้ว่าผู้วิจัยจะไม่เห็นด้วย
ทั้งหมดกับแนวคิดของ ศ.ดร.ระวี ภาวิไล (12) ที่ให้ข้อคิดการพัฒนาชนบทว่า

สภาพย่อยยับของชนบทไทยปัจจุบันหลายแห่ง เป็นผลจากการรุกราน ซึ่งมาจากเมือง
ใหญ่ และโดยเฉพาะเมืองหลวง เริ่มต้นในรูปแบบของความเจริญสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการนำ
เทคโนโลยีแสงความสะอาด และความสำเร็วจึงถึงลุ่มหลง บุชาความมั่นคงทางวัตถุ

เหยียบย่ำคุณค่าทางจิตใจ

เมื่อเมืองหลวงเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคที่ทำลายชนบทตลอดมาแล้ว คนจากเมืองหลวง ซึ่งมีชีวิตจิตใจส่วนใหญ่ถูกย้อมมอมเมาด้วยลัทธิชาตินิยม จะสามารถแก้ปัญหาพัฒนาการชนบทได้อย่างไร จะมีข้าราชการให้ชนบทที่ยังด้อยพัฒนาในความเป็นมนุษย์ยิ่งขึ้นอีกหรือ

ข้อคิดของอาจารย์ระวี เป็นข้อเตือนใจคนเมืองได้ดีว่า ตัวเองไปช่วยพัฒนาชนบทนี้! ต้องระวังว่าตัวเองตกอยู่ใต้ลัทธิชาตินิยม

แนวความคิดอีกแนวหนึ่งที่น่าสนใจ คือของ ศ.ประเวศ วะสี (13) ที่วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการล่มสลายของหมู่บ้านชนบทไทย ว่ามีมูลเหตุจาก อารยธรรมตะวันตก การศึกษาแผนใหม่ การพัฒนาสมัยใหม่ สื่อและการบันเทิงเพื่อการค้า ท่านได้สรุปผลของอารยธรรมตะวันตก ไว้ที่น่าสนใจ (14)

สรุปการที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบทำกินเอง ใช้เอง พึ่งตนเองได้ ไปเป็นระบบซื้อขาย ทำให้เกิดกิเลสและความโลภ มีผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ล้มละลายทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองไม่ได้ ธรรมชาติแวดล้อมถูกทำลาย

ศักยภาพของชาวชนบทในการขบคิดแก้ไขปัญหา ทั้งเชิงรับและเชิงรุก ค่อปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นสิ่งจำเป็นมาก ในการแก้ไขปัญหของชาวชนบท ความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ คือสังคมชนบทไทยกำลังเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากมูลเหตุหลายประการ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (15) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมชนบทไว้ 12 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมจิตวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางด้านนิเวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพอนามัย การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิควิทยา และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสันตนาการ

การเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กล่าวมา ใครจะช่วยชาวชนบทได้ดีกว่าตัวเขาเองคงไม่มี การพัฒนาชนบทที่กระตุ้นให้ชาวชนบทมีศักยภาพในการคิดแก้ไขปัญหาตนเอง นับว่าเป็นรูปแบบที่น่าศึกษา กลุ่มธนาคารชีวิต เป็นตัวอย่างหนึ่งของรูปแบบการพัฒนาแบบนี้ที่ชาวชนบทจัดองค์การ สหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อระดมทุนแก้ไขปัญหาต่างๆ ของหมู่บ้าน แม้ว่า มีปัญหาอุปสรรค แต่หากมองถึงภาพรวมแล้ว ได้รับความสำเร็จพอสมควร

สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต ได้มองปัญหาในหมู่บ้านที่ตนเองอยู่ ไว้ที่น่าสนใจ

กรุณาคูตารางข้างล่าง

ปัญหา	ไม่ตอบ คน	1	2	3	ค่ามัชฌิม
		ปัญหามาก คน (%)	มีปัญหบ้าง คน (%)	ไม่มีปัญหา คน (%)	
1. ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน	0	2 (4%)	17 (32%)	34 (64%)	2.60
2. ถนนหนทางที่ไม่สะดวก	0	31 (59%)	19 (36%)	3 (6%)	1.47
3. ลาดคลองที่มีปัญหาน้ำเสีย	1	28 (53%)	20 (38%)	4 (8%)	1.54
4. การพัฒนาคลองที่อาจเวรคืนที่ดิน	1	33 (62%)	13 (25%)	6 (11%)	1.48
5. ที่ดินถูกกว้านซื้อโดยนายทุน	2	14 (26%)	19 (35%)	18 (34%)	2.08
6. การสร้างท่านบเพื่อท่านาปีละ 2 ครั้ง	0	39 (74%)	9 (17%)	5 (9%)	1.36
7. หางานทาลาบาก	0	18 (34%)	27 (51%)	8 (15%)	1.81
8. ท่านาไม่ได้ผล	1	41 (77%)	9 (17%)	2 (4%)	1.25
9. ข้าวของอาหารการกินแพง	0	20 (38%)	33 (62%)	0	1.62
10. คนขาดคุณธรรมและขาดศีลธรรม	1	9 (17%)	39 (74%)	4 (8%)	1.90
11. การศึกษาของลูกหลานในอนาคต	0	18 (34%)	23 (43%)	12 (23%)	1.39

ปัญหาที่สมาชิกของกลุ่มฯ หนักใจที่สุดคือการทำนาไม่ได้ผล ค่ามัชฌิมหรือค่าเฉลี่ย 1.25 ปัญหาที่สำคัญถัดมาคือการสร้างท่านบเพื่อท่านาปีละ 2 ครั้ง ทั้งสองปัญหามีความสัมพันธ์กัน

อาชีพหลักของชาวตำบลคูเต่า หมู่ 8 9 และ 10 คือการทำนา แต่เนื่องจากในบางปีมีน้ำฝนน้อยและบางปีมีน้ำฝนมากเกินไป ทำให้ชาวบ้านที่ทนามีความรู้สึกรู้ว่า การทนามาได้ผลไม่คุ้มทุน ชาวนาบางส่วนได้ตัดสินใจขายที่ดินเมื่อราคาที่ดินค่อนข้างสูงในปี 2533 แต่ชาวบ้านบางส่วน พยายามต่อสู้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการทำนาไม่ได้ผล โดยความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐได้คิดสร้างท่านบส่งน้ำ เพื่อช่วยให้มีน้ำทนาดลอดปี ซึ่งอาจจะทนามาได้ปีละ 2 ครั้ง โดยสูบน้ำจากคลองอุตะเถา ชาวบ้านได้เสนอให้ใส่ท่อระบายน้ำตามจุดสำคัญต่างๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วมสวนและไร่นาของชาวบ้าน ที่อยู่ใกล้ท่านบ แต่เจ้าหน้าที่ไม่สนใจในข้อเสนอของชาวบ้านซึ่งอาจเป็นด้วยวิธีหรือผลประโยชน์ก็เป็นได้ จึงทำให้ท่านบส่งน้ำถูกทำลายโดยชาวบ้านเมื่อเกิดน้ำท่วมใหญ่ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 ทำให้ท่านบเสียหายใช้งานไม่ได้ โครงการทนามา 2 ครั้งก็ไม่บรรลุผลในปี 2532 เพราะต้องเสียเวลาซ่อม-

แถมส่วนซารุด ปี 2533 น้ำในคลองอู่ตะเภากลายเป็นน้ำเค็มเพราะฝนตกน้อยมาก น้ำจากต้นน้ำมีน้อย ยิ่งมาขุดลอกคลองทำให้น้ำทะเลทะลักเข้ามาโดยง่าย แม้ในตัวอำเภอหาดใหญ่ ก็เจอปัญหาน้ำประปาเค็ม ผลสุดท้ายท่านที่สร้างมา 3 ปีแล้ว ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ นอกจากนั้นท่านที่กล่าวมา ยังก่อให้เกิดปัญหา ที่ทำให้รถไถนาวิ่งผ่านไม่ได้ เพราะว่าได้ทำทางให้รถไถ ชาวนาที่ไม่มีวัวในการไถนา ก็ตัดสินใจเลิกทำนาไปเลย

ปัญหาที่หนักใจ ของกลุ่มสมาชิกธนาคารชีวิต อีกปัญหานึ่งคือการเวรคืนที่ดินเพื่อพัฒนาคลองอู่ตะเภา (มีค่าเฉลี่ย 1.48) การพัฒนาคลองนั้นมีเป้าหมายต้องการแก้ปัญหาทั่วมาอำเภอหาดใหญ่ โดยมุ่งเน้นให้ระบายน้ำให้รวดเร็วขึ้น นอกจากขุดลอกคลองที่ทำได้แล้ว ยังมีโครงการขยายพื้นที่ของคลอง เป็นโครงการของกรมชลประทาน มีการเวรคืนที่ดิน ห่างจากกึ่งกลางของคลอง ซ่างละ 100 เมตร ซึ่งทำให้ชาวบ้าน ที่มีบ้านเรือนใกล้ลำคลอง วิตกกังวลกันมาก เมื่อมีข่าวว่าอาจจะต้องถูกโยกย้าย ชาวบ้านไม่พอใจ จึงได้รวมตัวกันประท้วงอย่างจริงจัง เรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบมาชี้แจง และให้สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) ร้องเรียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด โครงการจึงถูกระงับไปชั่วคราว

อีกประเด็นปัญหาหนึ่งที่ชาวบ้านไม่พอใจอย่างมากคือเรื่องน้ำเสียในคลองอู่ตะเภา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เรื่องนี้ไว้ตอนต้นแล้ว จึงขอผ่านประเด็นนี้ไป

มีข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่เรื่องหนึ่ง ที่สมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิตมองว่าไม่ค่อยมีปัญหา คือเรื่องความปลอดภัยในทรัพย์สิน มีสมาชิกถึง 34 คน (64%) ได้ตอบว่าไม่มีปัญหาเลย นับว่าหมู่บ้านที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยสูงมาก แสดงถึงความสามัคคีในหมู่บ้านสูงมาก อาจจะเนื่องจากระบบเครือญาติ ผู้ใหญ่บ้านและพระภิกษุ เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน (กรุณาดูข้อ 10 ในข้อมูลพื้นฐาน เมื่อถามว่า หากมีปัญหาท่านพึ่งพาใครมากที่สุด)

ส่วนประเด็นที่ว่า ที่ดินถูกกว้านซื้อโดยนายทุน ชาวบ้านส่วนมากมองว่าไม่มีปัญหา เพราะหากไม่ขายเขาก็ทำอะไรเราไม่ได้ บางครั้งอาจจะราคาถูกว่านายหน้าที่มาชักจูงให้ขายที่ดิน แต่ผู้ตอบอีกส่วนหนึ่งมองว่าไม่เป็นปัญหาเลย เพราะไม่มีที่ดินจะขาย

จากการวิเคราะห์ของสมาชิกที่ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมดว่า บุคคลหรือหน่วยงานต่อไปนี้ ได้ช่วยพัฒนาหมู่บ้านมากน้อยเพียงใด คำตอบที่คาดคิดไม่ถึง ก็คือ กลุ่มธนาคารชีวิต ที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ได้ช่วยพัฒนาหมู่บ้านมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.09 รองลงมาคือพระภิกษุ มีค่าเฉลี่ย 1.40 ผู้ใหญ่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 1.53 และ ครูอาจารย์ที่โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 1.63 (กรุณาดูตารางหน้าถัดไป)

บุคคลหรือหน่วยงาน	ไม่ตอบ คน	1	2	3	ค่ามัธยัม
		ช่วยมาก คน(%)	ช่วยได้บ้าง คน(%)	ไม่ได้ช่วยอะไร คน(%)	
1. พระภิกษุ	1	33(62%)	17(32%)	2(4%)	1.40
2. ผู้ใหญ่บ้าน	2	26(49%)	23(43%)	2(4%)	1.53
3. กำนัน	2	4(8%)	37(70%)	10(19%)	2.12
4. ครูอาจารย์ที่โรงเรียน	1	20(38%)	31(59%)	3(2%)	1.63
5. พัฒนาการตำบล/เกษตรตำบล	0	7(13%)	36(68%)	10(19%)	2.06
6. สาธารณสุขตำบล/อนามัยตำบล	0	14(26%)	36(68%)	3(6%)	1.79
7. สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.)	2	0	16(30%)	35(66%)	2.69
8. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)	3	0	13(25%)	37(70%)	2.74
9. กลุ่มธนาคารชีวิต	0	48(91%)	5(9%)	0	1.09
10. กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน	1	3(6%)	16(30%)	33(62%)	2.58
11. ธนาคาร ธ.ก.ส.	3	8(15%)	25(47%)	17(32%)	2.18

ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต เริ่มตระหนักแน่ชัดแล้วว่า การพัฒนาหมู่บ้าน เขาต้องช่วยกันเอง โดยผ่านกลุ่มที่เขาจัดตั้ง จะไปขอความช่วยเหลือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกสภาจังหวัด ไม่ได้ แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็เพียงแต่ช่วยได้บ้าง แต่ไม่ได้ช่วยหมู่บ้านอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็น พัฒนาการตำบล หรือ สาธารณสุขตำบล ส่วนองค์กรที่รัฐจัดตั้งขึ้นมา เช่น กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มธนาคารชีวิต มองว่าได้ช่วยพัฒนาหมู่บ้านน้อยมาก เพียง 3 คน (6%) มองว่ามีประโยชน์มาก 33 คน (62%) มองว่าไม่มีประโยชน์เลย

เรื่องนี้นับว่าเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ ของกลุ่มธนาคารชีวิต ที่สมาชิกของกลุ่มมั่นใจในศักยภาพของกลุ่มว่าเป็นองค์กร ที่ช่วยพัฒนาหมู่บ้านได้ดีที่สุด นี่คือผลกระทบต่อการพัฒนาชนบทไทย ที่ยิ่งใหญ่ของกลุ่มธนาคารชีวิต

เชิงอรรถ

1. สุริยา วีรวงศ์ และ Ed Wells, โครงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมและใช้แรงงานชนบทในเขตจังหวัดภาคใต้ จากรวบรวมบทความผลงาน การวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 14-15
2. ณรงค์ ณ เชียงใหม่ และ กรรณิกา วิทย์สุภากร, "การประเมินผลภาวะคลองคู-ตะเภา" วารสารสงขลานครินทร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (ต.ค.-ธ.ค. 2525), หน้า 307
3. ฉัตรไชย รัตนไชย และ คณะ, โครงการศึกษาเพื่อกำหนดแผนการจัดการและดำเนินการเพื่อการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลสาบสงขลา ระยะที่ 2 เสนอสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ภาคใต้ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2532), หน้า 8
4. ลือชัย ภักดีฉนวน, แนวทางพัฒนาการเกษตรตำบลคูเต่าอำเภอหาดใหญ่ (สงขลา : สำนักงานเกษตรอำเภอหาดใหญ่, 2525), หน้า 23
5. ลือชัย ภักดีฉนวน, อ้างแล้ว, หน้า 2
6. กองพุทธศาสนาสถาบัน กรมศาสนา, ประวัติวัดที่ราชอาณาจักรเล่ม 3 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), หน้า 668
7. ธนากรชีวิด, "ประวัติความเป็นมา" เอกสารโรเนียว, 2530 หน้า 1
8. ธนากรชีวิด, อ้างแล้ว, หน้า 1
9. ธนากรชีวิด, อ้างแล้ว, หน้า 2-3
10. H.H. Gerth and C. Wright Mills, From Max Weber : Essay in Sociology (New York : Oxford University Press), pp. 225-251
11. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, องค์การและการจัดการหน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530), หน้า 68-71
12. ระวี ภาวิไล, "ข้อคิดเรื่องการพัฒนาชนบท" การวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1
13. ประเวศ วะสี, วิกฤติหมู่บ้านไทย (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2532), หน้า 31-39
14. ประเวศ วะสี, อ้างแล้ว, หน้า 35

15. สัตตญา สัตตญาวิวัฒน์, "สังคมชนบทไทย : ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะและการเปลี่ยนแปลง" วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2522), หน้า 95-106

บทที่ 4 บทสรุป

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความสำเร็จของกลุ่มธนาคารชีวิต พิจารณาได้จากยอดเงินฝากสะสม เมื่อสิ้นสุดเดือน พฤษภาคม 2533 มียอดเงินถึง 503,570 บาท หากพิจารณาสมาชิก จะเห็นจำนวนการเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2533 มีสมาชิกทั้งสิ้น 350 คน สมาชิกที่ลาออกมีน้อยมาก ในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา มีสมาชิกลาออกเพียง 2 คน แต่มีคนแจ้งความจำนงสมัครเพิ่มเข้ามามาก จนต้องหยุดรับสมัครชั่วคราว เพื่อปรับปรุงการบริหารภายใน ชาวบ้านที่มารวมตัวกัน มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งได้ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มธนาคารชีวิต พอจะสรุปได้ดังนี้

1. มีคณะกรรมการที่ชยัน เลี้ยสละ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะ เป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการฝ่ายรับเงิน และที่ปรึกษาทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส มีความเลี้ยสละเป็นที่ตั้ง "คิดจะให้แก่กลุ่มมากกว่าจะรับ"
2. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธธรรม เป้าหมายจริงๆของกลุ่มฯคือพัฒนาคุณธรรมของสมาชิก โดยใช้เงินเป็นอุปกรณ์ การคัดเลือกคนเข้าเป็นสมาชิก จึงไม่มุ่งที่ฐานะ หรือมีตำแหน่งหน้าที่ แต่มุ่งที่เป็นคนดี มีคุณธรรม สมาชิกที่เข้ามาจึงเป็นคนมีคุณภาพ ไม่มีปัญหา
3. ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ได้ดีพอสมควร ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของการกู้เงิน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาการประกอบอาชีพ และการปรับตัวโดยทั่วไป ทำให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิก รู้สึกว่ากลุ่มธนาคารชีวิตมีประโยชน์จริง เป็นของตนเอง มิใช่องค์กรที่จัดตั้งโดยรัฐ

2. สิ่งที่ควรปรับปรุง

จากการศึกษาวิเคราะห์ของผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้กลุ่มธนาคารชีวิตบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยควรกระทำดังนี้

1. ต้องพัฒนากลุ่มย่อยทั้ง 14 กลุ่ม ให้ช่วยงานคณะกรรมการฝ่ายรับเงินให้มากขึ้น เพื่อลดภาระการทำงานของคณะกรรมการฝ่ายรับเงิน และฝึกให้สมาชิกแต่ละคน หัวหน้ากลุ่มย่อย รับผิดชอบต่อกลุ่มมากขึ้น เช่นการรวบรวมเงินให้กรรมการฝ่ายรับเงิน การให้กลุ่มย่อยมีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมและพิจารณาปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2. ที่ปรึกษาบรรพชิตควรลดบทบาทของตนเองลงมา เพื่อให้สมาชิกมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มิใช่คิดแต่จะพึ่งพิงทำนอการทองอย่างเดียว เพราะท่านมีภาระอื่นๆอีกมาก และท่านยังคิดจะจัดตั้งกลุ่มธนาคารชีวิต ที่อื่นๆอีกด้วย กรรมการบริหารต้องไปรับภาระต่างๆ จากท่านนอการทองให้มากขึ้น

3. ควรจัดประชุมใหญ่ ปีละครั้ง เพื่อรายงานความเป็นไปของกิจการในรอบปีที่ผ่านมา และเสนอโครงการในอนาคต พร้อมทั้งเลือกตั้งกรรมการบริหาร และหัวหน้ากลุ่มย่อยในการประเมินผลงานในรอบปีที่ผ่านมา ต้องกระทำอย่างจริงจัง เปิดให้กลุ่มย่อยวิพากษ์วิจารณ์เพื่อการปรับปรุงการบริหารให้ดียิ่งขึ้น

4. ต้องเพิ่มกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและพัฒนาหมู่บ้านให้มากขึ้น ไม่เพียงแต่การฝึกสมาธิที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว แต่อาจจะหยิบยกปัญหาต่างๆที่สมาชิกประสบอยู่มาพูดคุยให้มากขึ้น เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา

3. ประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านอื่น

การปรับประยุกต์แนวทางของกลุ่มธนาคารชีวิตไปใช้ในหมู่บ้านอื่นๆ ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ผู้ริเริ่ม ต้องมีบุคคลอย่างน้อย 3 ฝ่ายมาปรึกษาหารือ ให้เห็นด้วยในหลักการและเป้าหมาย บุคคลที่ว่าคือ พระภิกษุที่ชาวบ้านศรัทธา ครูในโรงเรียนหมู่บ้านที่มีจิตใจเสียสละอยากช่วยเหลือชุมชน และผู้นำหมู่บ้านที่ชาวบ้านเชื่อถือ อาจจะ เป็นผู้ใหญ่วัยก็ได้ หากมีบุคคลนอกหมู่บ้านแต่เป็นลูกหลานของชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จในการรับราชการ หรือ

งานอาชีพของตนแล้ว มีเวลาคลุกคลีกับชาวบ้านพอสมควร มาร่วมด้วยจะดีมาก บุคคลเช่นนี้ จะช่วยแนะนำกลุ่มได้ดีมาก บุคคลที่ว่าของกลุ่มธนาคารชีวิตคือที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส อาจารย์ สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ จากวิทยาลัยครูสงขลา เป็นต้น

2. ผู้ปฏิบัติ ต้องฝึกหัดการทำงาน โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการ ฝ่ายรับเงิน ผู้ริเริ่มที่อยากจะทำสหกรณ์ออมทรัพย์แนวนี้นี้ ควรจะมาดูวิธีการทำงานของกลุ่มธนาคารชีวิตเป็นตัวอย่างได้

3. สมาชิก ต้องคัดเลือกคนที่มีคุณธรรมและมีศีลธรรมอันดีงามในหมู่บ้าน เน้นหลักการว่า "จะให้แก่กลุ่มมากกว่าจะรับจากกลุ่ม" ไม่ต้องเร่งรีบให้มีสมาชิกมากมาย แต่ไปอย่างช้าๆ อย่างมั่นคง

ผู้ที่คิดจะนำแนวทางกลุ่มธนาคารชีวิตไปปฏิบัติจะต้องอดทน เสียสละ และฝึกฝนพัฒนา สมาชิกอยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อเจอปัญหาต่างๆ ต้องสุขุม รอบคอบ และให้กลุ่มช่วยกันแก้ไข หากผู้ริเริ่มมีเป้าหมายที่ชัดเจน เข้าใจในวิธีดำเนินงาน และไม่กลัวปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การนำแนวทางของกลุ่มธนาคารชีวิตไปประยุกต์ใช้ ก็คงจะสำเร็จอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- กองพุทธศาสนาสถาน กรมศาสนา, ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527
- กิ่งแก้ว อินทว้าง และวีระศักดิ์ อนันตมงคล, การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ ฯ: กรมการพัฒนาชุมชน, 2532
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บก., การบริหารงานพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร์, 2527
- ฉัตรไชย รัตนไชย และ คณะ, โครงการศึกษาเพื่อกำหนดแผนการจัดการและดำเนินการเพื่อการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลสาบสงขลา ระยะที่ 2 เสนอสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ภาคใหญ่ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2532 5.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การพัฒนาชุมชนเปรียบเทียบ กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร์, 2531
- ธนาคารชีวิต, "ประวัติความเป็นมา" เอกสารโรเนียว, 2530
- ธวัช มกรพงษ์, แนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531
- ประยูร อุดมเสียง และคณะ รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยพัฒนาชนบท ชอนแก่น : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530
- ประเวศ วะสี, วิกฤติหมู่บ้านไทย กรุงเทพฯ ฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2532
- พัฒน์ สุจานงค์, ธีธัชย สิ่งนเนตร, ประทีป คชศิลา และ เพทาย ประทุมทอง, การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2524
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง กรุงเทพฯ ฯ: โมเดิร์นเพรส, 2530
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย กรุงเทพฯ ฯ: โรง

พิมพ์ชวนพิมพ์, 2531

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, องค์การและการจัดการหน่วยที่ 9-15 กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530

รวมบทความคัดย่อผลงาน การวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, บรรณาธิการ เสน่ห์ จามริก: รัฐศาสตร์กับการเมือง
ไทย กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530

ลือชัย ภัคดีฉนวน, แนวทางพัฒนาการเกษตรตำบลสู่เครือข่ายอำเภอภาคใต้ สงขลา
: สำนักงานเกษตรอำเภอภาคใต้, 2525

หนังสือภาษาอังกฤษ

Almond, Gabriel A. and G. Bingham Powell, Jr. Comparative Politics Boston: Little, Brown and Company, 1978

Bertsch, Gary K. Robert Clark and David M. Wood, Comparing Political Systems: Power and Policy in Three Worlds New York: John Wiley and Sons, 1978

Chilcote, Ronald H. Theories of Comparative Politics Colorado: Westview Press, 1981

Gerth, H.H. and C. Wright Mills, From Max Weber : Essay in Sociology New York : Oxford University Press, 1967

Gregory, Paul R. and Robert C. Stuart, Comparing Economic Systems New Jersey: Houghton Mifflin Company, 1985

Lenski, Gerhard E. Power and Privilege New York: McGraw-Hill Book, 1966

Nachmias, Chava and David Nachmias, Research Methods in the Social Sciences New York: St. Martin's Press, 1981

วารสาร

วารสารวิชาการ ของสภาอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2
มิถุนายน 2530

วารสารสงฆานุกรินทร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 ค.ศ.-ธ.ศ. 2525

วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2522

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้ในการวิจัย

เรื่อง กลุ่มธนาคารชีวิต: รูปแบบการพัฒนาชนบทไทย

*กรุณาคอบคาคตามเหล่านี้ตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ให้มาจะช่วยให้พัฒนาปรับปรุงการบริหาร-
งานของกลุ่มธนาคารชีวิต**

1. ชื่อ..... นามสกุล .....
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
3. เพศ ....ชาย ....หญิง
4. อายุ ....ปี
5. หมายเลขสมาชิก.....
6. สมัครเป็นสมาชิกเมื่อ เดือน..... พ.ศ.....
7. อาชีพ ....ทำนา .....ค้าขาย ....รับราชการ ....รับจ้าง
.....อื่นๆ(กรุณาระบุ).....
.....ทำนาและค้าขาย .....ทำนาและรับจ้าง
8. รายได้ต่อเดือน ประมาณ.....บาท
9. จำนวนสมาชิกในบ้าน (รวมตัวเองด้วย) จำนวน .....คน
10. จำนวนสมาชิกในบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต จำนวน .....คน
11. การศึกษาชั้นสูงสุดของท่าน
.....ไม่ได้เรียนหนังสือ .....ประถมศึกษา
.....มัธยมศึกษา .....สูงกว่ามัธยม แต่ต่ำกว่าปริญญาตรี
.....ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
12. เหตุที่ท่านสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต กรุณาขีด / หน้าข้อนั้น
.....1. เพื่อนชวน
.....2. เห็นว่ามีประโยชน์ในการกู้เงิน
.....3. สร้างกุศลช่วยเหลือวัดและส่วนร่วม
.....4. อื่นๆ.....(ระบุ)
.....5. เพื่อนชวนและเห็นว่ามีประโยชน์
.....6. เพื่อนชวนและต้องการสร้างกุศล/ช่วยส่วนร่วม
.....7. เห็นว่ามีประโยชน์การกู้เงินและสร้างกุศลช่วยส่วนร่วม
.....8. ข้อ 1 + ข้อ 2 + ข้อ 3

13. ตามทัศนะของท่าน ประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารชีวิต

ประโยชน์มาก มีประโยชน์บ้าง ไม่มีประโยชน์

- 1. ได้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ (ถูก) .....
- 2. ได้ร่วมทำกุศลช่วยคนอื่น .....
- 3. ได้สมาคมกับเพื่อนฝูง .....
- 4. ได้ช่วยกันลดละ เลิกอบายมุข .....
- 5. ได้พัฒนาคุณธรรม เช่น สัจจะ / ฝึกสมาธิ .....
- 6. ได้ช่วยพัฒนาการประกอบอาชีพ .....
- 7. ได้ร่วมกันช่วยพัฒนาหมู่บ้าน .....
- 8. ได้ร่วมกันช่วยพัฒนาวัด .....

14. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มธนาคารชีวิต ตามทัศนะของท่าน / หน้าชื่อนั้น

ปัญหามาก มีปัญหาบ้าง ไม่มีปัญหา

- 1. เสียเวลาในการประชุม นั่งรอนาน .....
- 2. สมาชิกขาดการประชุม .....
- 3. สมาชิกมาประชุมไม่พร้อมเพรียงกันไม่ตรงเวลา ... ..
- 4. สมาชิกไม่ตระหนักถึงความรับผิดชอบใน-
การรักษาความปลอดภัย .....
- 5. สมาชิกให้คนอื่นมากู้แทน ปฏิเสธความ-
รับผิดชอบในการกู้เงิน .....
- 6. สมาชิกไม่ส่งเงินกู้ตามกำหนด .....
- 7. เงินกู้ไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้
การกู้เงินล่าช้า .....
- 8. สมาชิกยังไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติของกลุ่ม .....
- 9. สมาชิกในกลุ่มย่อยไม่ได้ร่วมในการทำงาน .....
- 10. สมาชิกไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าพูด .....
- 11. หากขาดท่านอธิการทองแล้ว กลุ่มมีปัญหาแน่ .....
- 12. ขาดการพัฒนาคุณธรรมของสมาชิก .....
- 13. ขาดการวางแผนวางโครงการในอนาคต .....

15. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มธนาคารชีวิต / หน้าชื่อที่ท่านเห็นด้วย

- .....1. ทำงานเป็นทีมให้มากขึ้น .....
- .....2. กลุ่มย่อยควรมีบทบาทให้มากขึ้น .....
- .....3. พาไปดูงานหมู่บ้านอื่นๆ .....
- .....4. .... (ระบุ) .....
- .....5. ข้อ 1 + ข้อ 2 .....
- .....6. ข้อ 1 + ข้อ 3 .....

.....ผู้ใหญ่บ้าน   .....กำนัน   .....ครูอาจารย์ที่โรงเรียน
 .....พัฒนากรตำบล   .....สมาชิกสภาจังหวัด(ส.จ.)   .....ส.ส.

24.บุคคลหรือองค์กรเหล่านี้ ได้ช่วยพัฒนาหมู่บ้านของท่านมากน้อยเพียงใด?

	ช่วยมาก	ช่วยได้บ้าง	ไม่ได้ช่วยอะไร
1.พระภิกษุ	.....	.....	.....
2.ผู้ใหญ่บ้าน	.....	.....	.....
3.กำนัน	.....	.....	.....
4.ครูอาจารย์ที่โรงเรียน	.....	.....	.....
5.พัฒนากรตำบล/เกษตรตำบล	.....	.....	.....
6.สาธารณสุขตำบล/อนามัยตำบล	.....	.....	.....
7.สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.)	.....	.....	.....
8.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)	.....	.....	.....
9.กลุ่มธนาคารชีวิต	.....	.....	.....
10.กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน	.....	.....	.....
11.ธนาคารธ.ก.ส.	.....	.....	.....
12.....(ระบุ)	.....	.....	.....

ยอดรายรับรายจ่ายแต่ละ เดือนของกลุ่มธนาคารชีวิต

เดือน ปี	เงินค่าหุ้น	คืนเงินกู้	เงินกู้	คงเหลือ	ดอกเบี้ย	จำนวนสมาชิก
ธ.ค.2527	9,000	-	7,000	2,000	-	100
ม.ค.2528	3,000	600	4,000	1,670	70	100
ก.พ.2528	6,360	1,400	5,000	4,534	104	128
มี.ค.2528	4,290	3,100	8,500	3,562	138	132
เม.ย.2528	4,530	5,600	6,000	7,866	174	132
พ.ค.2528	3,780	4,600	10,000	6,674	188	136
มิ.ย.2528	4,260	5,800	7,000	8,460	226	136
ก.ค.2528	2,820	3,700	7,000	8,016	236	136
ส.ค.2528	4,770	5,100	4,500	14,019	284	138
ก.ย.2528	4,950	7,100	7,500	19,529	234	140
ต.ค.2528	4,780	6,000	8,000	22,924	315	141
พ.ย.2528	4,500	4,700	6,500	26,197	273	142
ธ.ค.2528	4,530	9,000	8,800	31,787	360	144
ม.ค.2529	9,600	9,700	23,000	27,279	292	144
ก.พ.2529	8,400	5,700	22,000	20,064	385	162
มี.ค.2529	5,280	4,400	12,000	18,550	506	171
เม.ย.2529	5,970	13,900	20,000	19,212	492	172
พ.ค.2529	5,530	11,100	18,000	18,609	667	173
มิ.ย.2529	5,790	9,100	18,000	16,147	548	174
ก.ค.2529	5,580	11,700	13,000	21,178	651	175
ส.ค.2529	5,400	13,600	10,000	31,142	864	176
ก.ย.2529	6,510	11,000	22,000	27,592	740	176
ต.ค.2529	5,280	18,300	14,000	37,914	742	179
พ.ย.2529	5,310	9,600	9,000	44,698	874	179
ธ.ค.2529	5,400	16,000	4,000	62,985	887	179

เดือน ปี	เงินค่าหุ้น	คืนเงินกู้	เงินกู้	คงเหลือ	ดอกเบี้ย	จำนวนสมาชิก
ม.ค.2530	10,000	18,500	80,000	12,451	766	179
ก.พ.2530	7,320	19,500	31,000	9,641	1,370	205
มี.ค.2530	6,690	18,300	30,000	6,085	1,454	211
เม.ย.2530	6,930	32,600	47,000	187	1,572	213
พ.ค.2530	6,990	14,900	23,000	560	1,487	215
มิ.ย.2530	6,900	17,800	22,000	5,114	1,854	217
ก.ค.2530	7,200	23,900	32,000	5,824	1,610	218
ส.ค.2530	7,800	18,700	23,000	11,327	2,003	220
ก.ย.2530	6,660	32,100	13,500	38,525	1,938	223
ต.ค.2530	6,450	21,700	10,000	56,403	1,828	223
พ.ย.2530	8,700	25,200	27,000	64,990	1,687	223
ธ.ค.2530	6,960	24,400	31,000	67,038	1,688	223
ม.ค.2531	6,690	21,300	15,500	65,473	1,665	223
ก.พ.2531	6,720	24,800	61,000	37,691	1,698	223
มี.ค.2531	6,750	26,100	58,000	14,515	1,974	223
เม.ย.2531	6,450	26,600	40,000	9,902	2,337	223
พ.ค.2531	6,600	22,700	33,000	6,461	2,259	222
มิ.ย.2531	6,510	26,500	35,000	7,171	2,700	222
ก.ค.2531	6,720	40,900	10,000	45,639	2,848	222
ส.ค.2531	7,020	33,500	32,000	56,632	2,437	222
ก.ย.2531	5,700	18,300	21,500	61,214	2,052	222
ต.ค.2531	7,320	24,600	10,000	85,827	2,693	222
พ.ย.2531	6,570	22,700	20,500	95,872	2,275	222
ธ.ค.2531	7,110	20,700	20,700	75,164	2,482	222
ม.ค.2532	21,320	34,800	34,800	100,741	2,457	291
ก.พ.2532	12,490	26,200	45,000	98,222	2,231	308
มี.ค.2532	9,500	30,900	33,000	108,143	2,521	309
เม.ย.2532	10,840	28,300	53,500	96,493	2,710	316
พ.ค.2532	10,080	31,500	53,000	82,433	2,850	320

เดือน ปี	เงินค่าหุ้น	คืนเงินกู้	เงินกู้	คงเหลือ	ดอกเบี้ย	จำนวนสมาชิก
มี.ย. 2532	10,380	35,300	55,000	74,014	3,139	320
ก.ค. 2532	9,650	38,100	72,000	51,804	3,040	320
ส.ค. 2532	10,130	41,600	29,500	77,631	3,597	321
ก.ย. 2532	9,540	26,900	37,000	80,448	3,497	321
ต.ค. 2532	9,030	24,000	29,000	87,777	3,299	321
พ.ย. 2532	9,030	28,700	18,000	107,956	3,449	321
ธ.ค. 2532	9,990	36,000	23,000	125,508	3,562	321
ม.ค. 2533	18,860	45,000	67,000	125,754	3,386	337
ก.พ. 2533	16,300	35,600	96,000	85,050	3,396	348
มี.ค. 2533	11,440	53,000	109,000	43,551	4,061	350
เม.ย. 2533	10,200	29,800	86,000	1,943	4,432	350
พ.ค. 2533	10,410	45,200	52,000	9,603	5,050	350

หมายเหตุ กรณีจ่ายเงินเป็นพิเศษ

ปี 2531	จ่ายค่าฌาปนกิจศพ 7 ราย รายละ 1,000 บาท	รวม 7,000 บาท
	จ่ายช่วยเหลือสมาชิกเมื่อน้ำท่วม คนละ 100 บาท	รวม 22,000 บาท
	จ่ายช่วยเหลือค่าอาหารในงานทอดกฐิน	รวม 2,700 บาท
	จ่ายเป็นสินน้ำใจแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยงานกลุ่มฯ	รวม 2,000 บาท
ปี 2532	จ่ายค่าช่วยเหลือโรงเรียนในหมู่บ้าน 2 โรงเรียน	รวม 2,000 บาท
	จ่ายช่วยเหลือจัดสัมมนากลุ่มธนาคารชีวิต	รวม 5,358 บาท
	จ่ายเป็นสินน้ำใจแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยงานกลุ่มฯ	รวม 2,500 บาท

การศึกษาเกี่ยวกับผู้เขียน

วิชัย กาญจนสุวรรณ เกิดเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2498 ที่ตำบลโคกเตา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนตรุษศึกษา และโรงเรียนวชิราวุธกุล ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกวิทยาศาสตร์ ที่โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ อ.เมือง จ.สงขลา เริ่มสนใจการเมืองในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จึงตัดสินใจเรียนรัฐศาสตร์ โดยสอบเข้าเรียนได้ที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำเร็จการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง ในปี พ.ศ. 2521 หลังจากนั้นได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ Texas Southern University ได้รับปริญญาโททางบริหารรัฐกิจ (Public Administration) ในปี พ.ศ. 2525 โดยได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง An Analysis of Selected Models of Local Administration in Thailand

หลังจากสำเร็จปริญญาโทแล้ว ได้ไปเรียนต่อทางรัฐศาสตร์ (Political Science) ที่มหาวิทยาลัย North Texas เมือง Denton มลรัฐ Texas ได้เสนอวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง An Empirical Study of the Causes of Military Coups and the Consequences of Military Rule in the Third World: 1960-1985 และสำเร็จการศึกษาเมื่อเดือนพฤษภาคม 2531 มารับราชการเป็นอาจารย์อยู่ที่ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เมื่อเดือนตุลาคม 2531

ปัจจุบัน (2533) ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าภาคฝ่ายวิชาการ, สมาชิกสภาอาจารย์, ที่ปรึกษาชมรมสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย เรื่องบทบาทของสภาอาจารย์ในการพัฒนามหาวิทยาลัย, บทบาทของสภาจังหวัดในการพัฒนาประชาธิปไตย และโครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาชนบท
